

Ora Ĵurnalo

Numero 25, Januaro 2020

Al la tuta mondo:

Bonvenon al la verda Gotenburgo!

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo	2	Saniga danco – linio-danco	19
Pri Ora Ĵurnalo	2	Arbarfiloskopo – Grönsångare	21
Espe-Porko meditas	3	Jan Hellström raportas pri "birdvizito" en Sundsvall	21
Novjaro en 1896 (el la revuo "Lingvo Internacia")	4	Singin' in the rain	23
La nova jaro	4	Humuro el malnova gazeto	23
Ĉe la nova jaro	5	Preventado de malsanoj	24
Esperanto-sabato 18 januaro kun Lena Thunberg, kiu informis pri la situacio en Okcidenta Saharo	5	Hunda vivo. Homa vivo.	24
La revuo Västsahara	8	Feliĉe vi dormas dum 25 jaroj	25
Esperantista nepo	9	Sano per skribado.....	26
Ĉu la prezidento Trump pensas pri ESPERANTO – la lingvo de paco!!!???	10	Lenke Szász, verkistino el Rumanio.....	31
Poemo de Rudyard Kipling	10	Domoj sen loĝantoj	32
Författardrömmar – verkistorevoj	11	Frosto	33
Patrino Svea en Gotenburgo	12	Romano realisma kaj psikologia	34
La sano de Tella, nia tergloba patrino	12	Jarmila Rýznarová – artikolo el la ĉeĥa revuo Informilo.....	35
Johan Rockström atentigas nin pri la minacoj al nia nuna vivstilo	13	Arabaj proverboj	35
La malamiko de la sano: la blanka pulvoro .	14	La evoluo de la vapormaŝino.....	36
Intervjuo kun Elisabeth Wickelgren, Gråbo, pri akvogimnastiko	15	El la Turka Stelo: Esperantistaj kunvenoj en Turkio	37
Interesa adreso en Gotenburgo: "Saltholmen"	18	La aviadilo – rakonto de Neĝati Ĝumali.....	37
Vintergäst vid Torslandaviken på Hisingen .	18	Ebbe Vilborg en memoro.....	41
		Einar Dahls esperantominnen (sista delen).	43
		Amuza hobio	46

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Ora Klubo, subtena klubo de la esperantolibrejo en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@telia.com. Fina paĝaranĝo: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Kontaktu iun el la redaktantoj kiam vi volas viziti la bibliotekon, ili malfermos al vi!

Espe-Porko meditas

☆ **Nova jaro. Novaj defioj! Novaj revoj! Ek!!!**

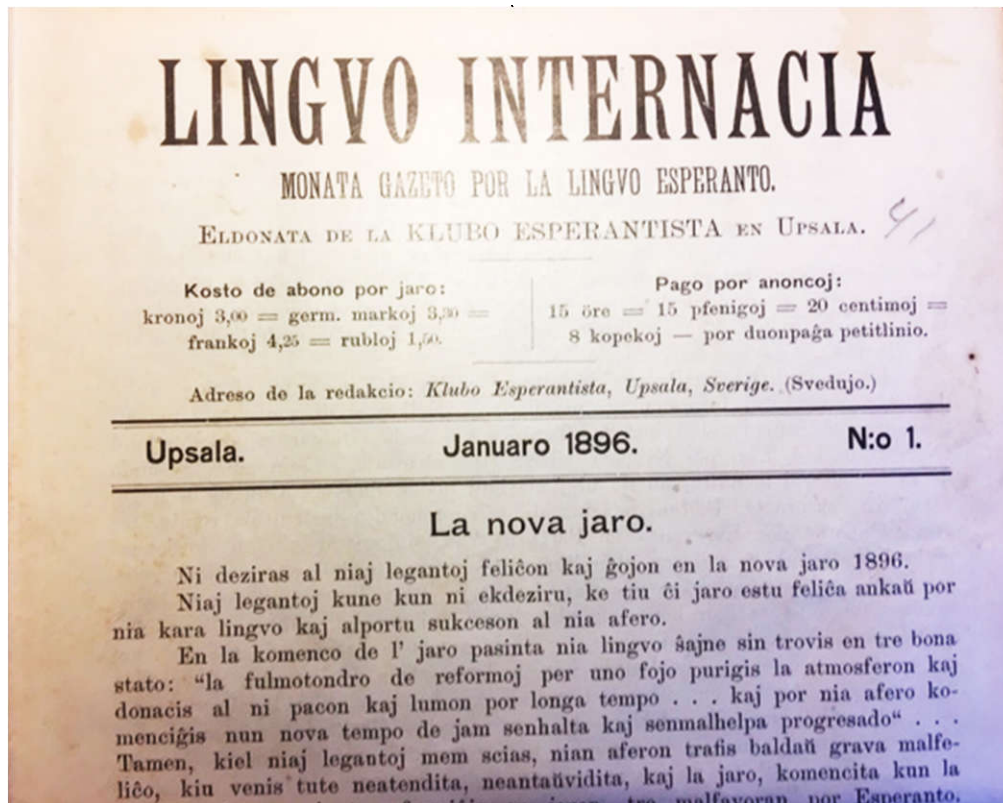
- ☆ Kiel aspektis la nova jaro laŭ la revuo "Lingvo Internacia de 1896"? Kolekto de monataj revuoj dum du jaroj troviĝas en Stannum.
- ☆ La plejparto de ĉi tiu numero temas pri sano – sano de Patrino Tero, de Patrino Svea kaj de ni ĉiuj.
- ☆ Korpa ekzercado per akvogimnastiko, naĝado, liniodanco kaj promenoj, kun aŭ sen hundo, rekomendas!
- ☆ Cerba ekzercado per skribado, verko de poemoj, fotado, legado de libroj kaj revuoj estas bonaj okupoj.
- ☆ Ĉu estas sanige legi kaj skribi krimromanojn? Verŝajne jes, ĉar la foto de Julian Modest el Hungario, kreiva verkisto de krimromanoj, montras ridetan vizaĝon. Mi pensis ke Svedio estas "la lando por krimromanoj", sed Hungario estas grava konkuranto.
- ☆ La foto de Johan Råckström montras seriozeman personon... sed se la mondaj landoj energie laboras por savi nian planedon – li ĝojos.
- ☆ Ĉu lakto, blanka faruno kaj sukero estas danĝeraj nutraĵoj... Hmmm, mi ne scias... sed porkoviandon mi tute ne rekomendas!!!!
- ☆ Rido estas bona por la sano... Ĉu vi scias, ke prezidento Trump nomis sian

sekretarion de la defendo "Mark Esperanto" anstataŭ "Mark Esper"? Okazas ke li foje faras agrablajn eldirojn!

- ☆ Strebo helpi handikapulojn (Jarmila) kaj tutan popolon en Saharo (Lena) donas bonan senton.
- ☆ Inveni maŝinojn – (la vapormaŝino evoluas) aŭ flugi per aviadilo (turka rakonto) – estas bone por la memfido! Por mi estas miraklo kiam mia komputilo ofte funkcias kune kun projekciilo.
- ☆ De kio venas ke Jan iras de Gotenburgo al Sundsvall por rigardi birdojn? Certe troviĝas birdoj pli proksime!
- ☆ De kio venas ke Ingegerd volas kanti "Singing in the rain" kiam pluvas? Ja, preskaŭ ĉiam pluvas en Gotenburgo. Mi volus sendi la pluvnubojn al Saharo!
- ☆ Kaj laste – estas iomete pli ol unu jaro post ke Ebbe Vilborg forpasis. Li estas neforgesebla viro. Liaj amikoj skribas pri li.
- ☆ La venontan Esperanto-Sabato (1an de februaro) Gert Gelotte prelegos pri gazeta ĵurnalistiko.
- ☆ Kaj last-laste tuj planu por partopreni la somerajn esperantokursojn en Gotenburgo!
Bv noti: 22–26 junio!

Ĝis februaro! /Siv

Novjaro en 1896 (el la revuo "Lingvo Internacia")

En la biblioteko de Stannum troviĝas kolekto de "Lingvo Internacia" de januaro 1896 ĝis decembro 1897. La Klubo Esperantista en Upsalo eldonis ĝin. Kosto de abono: kronoj 3,00 = germ. markoj 3,30 = frankoj 4,25 = rubloj 1,50.

La nova jaro

Ni deziras al niaj legantoj feliĉon kaj ĝojon en la nova jaro 1896. Niaj legantoj kune kun ni ekdeziru, ke tiu ĉi jaro estu feliĉa ankaŭ por nia kara lingvo kaj alportu sukceson al nia afero.

En la komenco de l'jaro pasinta nia lingvo ŝajne sin trovis en tre bona stato: "la fulmotondro de reformoj por unu fojo purigis la atmosferon kaj donacis al ni pacon kaj lumon por longa tempo... kaj por nia afero komenciĝis nun nova tempo de jam senhalta kaj senmalhelpa progresado".

Tamen, kiel niaj legantoj mem scias, nian aferon trafis baldaŭ grava malfeliĉo, kiu venis tute malatendita, neantaŭvidita, kaj la jaro,

komencita kun la plej bonaj esperoj, transformiĝis en jaron, tre malfavoran por Esperanto. Multaj el niaj amikoj perdis la kuraĝon, multaj mallevis la manojn, ne sciante ĉu oni povas daŭrigi la bataladon. Sed ĉia malbono, ĉia malfeliĉo enhavas ĉiam ion bonan kaj utilan: la ekbato, kiu faligas kaj mortigas malfortulon nur pravas la forton kaj la vivpovon de tiu, kiu ne falas. Esperanto elsuferis la malfeliĉon. La elbato ne mortigis nian lingvon, kaj nun ni vidas, ke ĝi ree progresas, denove vastiĝas, fortiĝas kaj riĉiĝas.

Ĉu tio ĉi ne pravas, ke nia ideo ne estas utopio, ke lingvo internacia ne estas fantomo kaj ke ni servas al afero efektive utila kaj efektivegebla? Ni sekve ne timu, ke nia afero pereos, se la eksteraj cirkonstancoj iafaje prokrastas ĝian progresadon. Tial ni povas komenci la novan jaron kun novaj esperoj, kun novaj fortoj kaj kun nova energio. Ni iru kuraĝe antaŭen, sciante ke nia laboro ne pereos vane kaj ke ĉio, kion ni faras por la bono de Esperanto, estas paŝo al solvo de la

problemo, kiu okupas la mondon en daŭro de jam tri centjaroj.

La nuna stato de nia lingvo povas nun jesigi ĉion diritan. La aliĝo de "L'Etranger" kaj la bonaj sciigoj, kiuj regule venas el Francujo, la sukcesoj de nia lingvo en Portugalujo, la

novaj eldonoj, riĉigontaj nian literaturon – ĉio pruvas, ke niaj amikoj ne ĉesas laboradi kaj ke Esperanto senhalte vastiĝas.

Plenan sukceson al ĉies laboro, rapidan progreson al nia afero!

Ĉe la nova jaro

Finiĝis jam por ni malnova jaro
Eterne pasis ĝiaj tagoj for.
Tre bona estis ĝi por la homaro,
Kaj ni ĝin danku el la tuta kor'!

Sonoras adiaŭaj sonoriloj
Solene super land' kaj super mar',
Kaj ekesperas de l'homar' la filoj,
Ĉar venos baldaŭ la estonta jar'.

Malfermas iu pardon. Jen infano
Aperas bela en la ĉambr' al ni,
Portante libron en malgranda mano,
La bona nova jaro estas ĝi

Sed kio estas de la libr' enhavo?
Feliĉo aŭ malbono? Diru ĝin!
Benita paco aŭ kruela glavo?
Ĉu venos ĝojo aŭ malĝojo nin?

Ne scias ni kaŝitan estontecon,
Ĉar restas ĉio en la man' de Di',
Sed kien ajn sendados Li, bonecon
Li donos, kaj kontentaj estu ni.

Otto Zeidlitz

Esperanto-sabato 18 januaro kun Lena Thunberg, kiu informis pri la situacio en Okcidenta Saharo

"Min första kontakt med människor från Västsahara hade jag 1985. Av en slump fick jag kontakt med Emmaus, Björkå, som skickade begagnade kläder till flyktingläger i Algeriet där det fanns – och fortfarande finns – flyktingar från Västsahara, efter Marockos ockupation av landet

Tre dagar tillbringade jag där och efter den upplevelsen har jag fortsatt att arbeta för Västsahara. För att väcka opinion började jag hjälpa till med tidskriften Västsahara.

"Mia unua kontakto kun homoj de Västsahara (Okcidenta Saharo) mi faris en 1985. Hazarde mi ekhavis kontakton kun Emmaus Björkå, kiu sendis utiligitajn vestojn al azilejoj por rifuĝintoj en Alĝerio, kie troviĝis – kaj ankoraŭ troviĝas – rifuĝintoj de Okcidenta Saharo, post la okupiĝo de la lando fare de Maroko.

Tri tagojn mi pasigis tie kaj post tiu travivo, mi plulaboris por Okcidentasaharo. Por vekti opinion, mi komencis kunhelpi pri la revuo

Senare blev jag dess redaktör. Jag åker numera också runt till gymnasieskolor och föreläser om folkets utsatta situation.”

Nu är det alltså Göteborgs esperantoförening som får möjlighet att lyssna. Liksom gymnasisterna säger vi: Vi visste inte, att Europa fortfarande har en koloni i Afrika.

Formellt är Västsahara en spansk koloni. Under 60-talet blev kolonierna självständiga. Också Spanien fick i uppdrag av FN att avveckla sin koloni.

1975 ockuperade då Marocko 80 % av Västsahara och flyktingar tog sig till den icke-ockuperade östra delen eller till Algeriet.

En illegal och hemlig överenskommelse mellan Spanien och Marocko, gav Spanien rätt att fortsätta sitt inkomstbringande fiske vid Västsaharas kust i ersättning för att Spanien lämnade området och Marocko fick ta över.

Marocko har anlagt en minerad gräns mellan de båda delarna av Västsahara. Idag sitter hundratals västsaaharier i fängelse, efter demonstrationer för ett självständigt enat Västsahara. Att visa upp sin egen flagga räcker för att bli arresterad. Befrielseörelsen Polisario Front uppstod redan under den spanska kolonialtiden.

En FN-styrka finns på plats sedan 1991 för att genomföra avkoloniseringen av Spanska Sahara (Västsahara). Både Marocko och Polisario godkände att västsaaharierna i en folkomröstning skulle bestämma om man ville tillhöra Marocko eller vara självständiga. Ännu har ingen folkomröstning ägt rum. Marocko vägrar.

Folkrättsligt fördöms Marockos ockupation, men de länder som erkänt Västsahara är afrikanska, asiatiska eller sydamerikanska. EU har inte erkänt landet. I FNs säkerhetsråd har Frankrike vetorätt och är angeläget om

’Västsahara’. Pli poste mi fariĝis ties redaktoro. Mi nuntempe ankaŭ rondiras al gimnazioj kaj prelegas pri la peniga situacio de la popolo.”

Nun ja estas la Esperanto-Societo de Gotenburgo, kiu havas la eblecon aŭskulti. Same kiel la gimnazianoj ni diris: Ni ne sciis ke Eŭropo daŭre havas kolonion en Afriko.

Formale Okcidentasaharo estas hispana kolonio. Dum la sesdekaj jaroj la kolonioj fariĝis memstaraj. Ankaŭ Hispanio ricevis de U.N. la komision finreguligi sian kolonion.

Nu, en 1975 Maroko okupis 80 % de Okcidenta Saharo kaj rifuĝintoj iris al la neokupita orienta parto aŭ al Alĝerio.

Neleĝa kaj sekreta konsento inter Hispanio kaj Maroko donis al Hispanio la rajton daŭrigi sian profitigan fiŝkaptadon laŭlonge la marbordo de Okcidentasaharo, kiel kompenso por ke Hispanio forlasis la areon kaj Maroko povis ĝin transpreni.

Maroko faris minitan limon, inter la du partoj de Okcidentasaharo. Hodiaŭ centoj da okcidentasaharanoj estas en malliberejoj post manifestacioj por memstara unuigita Okcidentasaharo. Montri sian flagon sufiĉis por esti arestita. La liberiga movado Polisario Front ekis jam dum la hispana kolonia epoko.

Militaj fortoj de U.N. estas surloke ekde 1991 por realigi la malkoloniadon de Hispana Saharo (Okcidentasaharo). Kaj Maroko kaj Polisario akceptis ke la okcidentasaharanoj en referendumo aprobu ĉu oni volas aparteni al Maroko aŭ esti memstara. Ankoraŭ neniu referendumo okazis. Maroko rifuzas.

Internacia juro kondamnas la okupon fare de Maroko, sed tiuj landoj, kiuj agnoskis Okcidentasaharon estas landoj en Afriko, Azio kaj Sudameriko. EU ne agnoskis la landon. En la Konsilio de Sekureco, Francio ja havas vetorajton kaj deziregas bonajn rilatojn, ekonomie, milite kaj politike kun Maroko.

goda förbindelser, ekonomiskt, militärt och politiskt med Marocko.

I den ockuperade delen finns viktiga naturresurser som fosfat, olja, uran och koppar. Spanien värnar om sin "rätt till fiske" och EU uppskattar att Marocko hindrar afrikaner att nå Europa.

Västsahara har inga starka vänner. Om Sverige kunde erkänna landets självständighet skulle det i alla fall vara en markering.

Internationella domstolen i Haag har fastställt att Marocko inte har rätt till Västsahara.

Lena berättade om verkliga hjältar hon träffat i Västsahara.

På följande sida handlar det om Västsahariska Aminatou Haidar, vinnare av det s.k. Alternativa Nobelpriset 2019. Denna text satte Lena in på Tidskriften Västsaharas Facebook.

www.facebook.com/tidskriftenvastsahara

Vill du läsa om nomadliv i Västsahara? Då ska du läsa Monica Zaks bok: Pojken som levde med strutsar, som vi skrev om i nummer 24 av Ora Ŵurnalo.

Du kan läsa mer om Västsahara på tidskriftens hemsida: www.vastsahara.net.

Ingegerd fotograferade. /Siv

En la okupita parto troviĝas gravaj naturaj riĉaĵoj kiel fosfato, uranio, oleo kaj kupro. Hispanio defendas sian "fiŝrajton" kaj EU alte taksas ke Maroko malhelpas al afrikanoj atingi Eŭropon.

Okcidentsaharo ne havas fortajn amikojn.

Se Svedio agnoskus Okcidentsaharon estus almenaŭ indikado.

La internacia tribunalo en Haag konfirmis, ke Maroko ne havas rajton al Okcidentsaharo.

Lena rakontis pri veraj herooj kiujn ŝi renkontis en la Okcidenta Saharo.

Sur la sekva paĝo temas pri la Okcident-saharanino Aminatou Haidar, gajninto de la "Alternativa Nobelpremio" en 2019. Tiun tekston Lena enmetis en Facebook de la revuo Västsahara/Okcidenta Saharo.

www.facebook.com/tidskriftenvastsahara

Ĉu vi volus legi pri nomada vivo en Okcidentsaharo? Se jes, legu la libron de Monica Zak: "La knabo, kiu vivis kun strutoj", pri kiu ni skribis en numero 24 de Ora Ŵurnalo.

Vi povas legi pli (svedlingve) en la retpaĝo de la revuo Okcidentsaharo:

www.vastsahara.net.

Ingegerd faris la bildojn. /Siv

Entute 18 personoj aŭskultis la prelegon de Lena kaj miris ke ili sciis malmulte pri la situacio en Okcidenta Saharo.

Lena montras al la sola restanta kolonio de Eŭropo.

Datoj en la historio de Okcidenta Saharo

- 1885 Hispana kolonio
- 1966 UN-decido pri ĉeso de koloniado
- 1973 La Polisara fronto estas formita.
- 1975 Maroko okupas Okcidentan Saharon
- 1975 Rifuĝinta azilejo en Alĝerio
- 1975–1991 Milito Maroko–Polisario
- 1991 La pacoplano de UN sed la okupado daŭras
- 2008 EU ligas rilaton kun Maroko
- 2010 Gdeim Izik

Se oni montras la okcidentsaharan flagon, oni riskas esti arestita de la marokaj policistoj, kiuj troviĝas ĉie en Okcidenta Saharo.

La revuo Västsahara

<https://www.facebook.com/tidskriftenvastsahara/>

En Facebook mi trovis la suban artikolon pri Aminatou Haidar. /Siv

La 2an de januaro volontulaj organizoj en Okcidenta Saharo intencis celebri la homrajtaktiviston Aminatou Haidar pro ŝia "Alternativa Nobelpremio" The Right Livelihood Award", kiun ŝi ricevis en Stokholmo, en decembro 2019.

La celebrego okazus en la lokalo de la asocio ASVDH en la okupita ĉefurbo El Aaiún.

Tamen maroka polico haltigis la celebregon kaj devigis la partoprenantojn forlasi la lokalon.

Poste marokaj policistoj ĉirkaŭadis la hejmon de Aminatou Haidar kaj malhelpis al homoj viziti ŝin.

The Right Livelihood Foundation kondamnas la agadon de la maroka polico kaj ĝenerale la restriktajn kontraŭ la rajto de penslibereco, societlibereco kaj kunvenlibereco de la okcidentaj saharanoj.

Aminatou Haidar, kiu estis persekutita dum jaroj, estis elmetita al misfamigo en sociaj medioj tuj post ke ŝi estis donita la Right Livelihood premio.

RIGHTLIVELIHOODAWARD.ORG DIRAS:

La maroka polico malebligas aktivistojn de Okcidenta Saharo celebri 1919 laŭreaton Aminatou Haidar.

Den 2 januaro skulle västsahariska frivilligorganisationer fira människorättsaktivisten Aminatou Haidar för hennes "Alternativa nobelpris", The Right Livelihood Award, som hon mottog i Stockholm i december 2019.

Firandet skulle äga rum i föreningen ASVDH:s lokal i Västsaharas ockuperade huvudstad El Aaiún.

Marockansk polis stoppade dock firandet och tvingade ut deltagarna från lokalen.

Därefter omringade marockansk polis Aminatou Haidars hem och hindrade människor från att besöka henne.

The Right Livelihood Foundation fördömer den marockanska polisens agerande och överhuvudtaget restriktionerna mot västsahariernas rätt till åsiktsfrihet, föreningsfrihet och mötesfrihet.

Aminatou Haidar, som förföljts i årtal, utsattes för en smutskampanj i social media omedelbart efter att hon tilldelats Right Livelihoodpriset.

RIGHTLIVELIHOODAWARD.ORG SÄGER:

Marockansk polis förhindrar Sahrawi-aktivister från att fira pristagaren Aminatou Haidar 2019.

Esperantista nepo

Okazas ke venas "esperantistaj genepoj" al la gotenburga klubo. "Mia avo estis fervora esperantisto. Li donis al mi librojn."

Jan Samuelsson donacis hereditan esperantan biblion kaj kelkajn pinglojn al la gotenburga klubo. Lia avo nomiĝas Ragnar Samuelsson.

La teksto de la plej granda pinglo havas la tekston "Gdanzig 1927"... Estas ja la urbo de niaj polaj geamikoj, Gdansk, kiu en 1927 havis UK:n. /Siv *Ingegerd fotis.*

Ĉu la prezidento Trump pensas pri ESPERANTO – la lingvo de paco!!!???

Eble ne. Li nur erare nomis sian sekretarion de la defendo Mark Esperanto anstataŭ Mark Esper.

(El *The New York Times*: "Mark Esperanto? Trump Misnames His Defense Secretary in Tweet").

Alia amuza historio pri Mark Esper
(de Inga):

Kim Jung Un en Norda Koreio – kiel ĉiuj azianoj – havas problemon kun R kaj L. Tial Mark Esper estos Mal Esper en Norda Koreio. /Siv

<https://www.nytimes.com/2019/10/20/us/politics/mark-esperanto-trump-tweet.html>

Poemo de Rudyard Kipling

Naskiĝo	30-an de decembro 1865 en Mumbajo
Morto	18-an de januaro 1936 (70-jara) en Londono
Edz(in)o	Caroline Starr Balestier
Idoj	John Kipling • Elsie Bambridge • Josephine Kipling
Profesio	verkisto • poeto • romanisto • milita ĵurnalisto • verkisto de porinfana literaturo • aŭtobiografo • scenaristo • ĵurnalisto • sciencfikcia verkisto • aŭtoro

Inga trovis la jenan poemon de Kipling:

Se povas vi pensadi kiam ĉiuj
ekfreneziĝas kvazaŭ kulpa vi;
se vin mem fidi, ĉie malfidate,
sed kun toler' pri ĉies opini';
se povas vi senlace atendadi,
primensogate ne mensogas mem,
aŭ malamate, restas vi amanta,
sen tro da bonaspekt' aŭ saĝdirem';

se revii povas vi – ne tamen sklave;
se pensi – kaj pensaĵojn meti for;
se povas Malsukceson kaj Triumfon –
trompulojn – same trakti via kor';
se lasas vi friponoj aŭ simpluloj
la veron tordi kiun diris vi
vivcelojn povas vidi vi rompitaĵ,
kaj per uzitaj iloj fari pli:

se povas vi en unu hazardludo
de vi jam akiritan riski ĉion,
kaj perdi, kaj denove ekkomenci,
kaj pri la perdo ne eldiri ion;

se povas vi muskolon, nervon, koron,
jam eluzitajn, igi servi vin,
kaj tiel daŭrigadi la laboron
havante nur la Volon fari ĝin:
se povas vi babili ĉie – virta,
kun reĝoj promenadi – ne fiere,

se povas vundi nek malam' nek amo,
se ĉiu al vi gravas sed modere;
se povas en minuto mallasema
sesdeksekundan vojon kuri vi,
via la Tero estas, kun enhavo,
kaj plu – vi estas Viro, fil' de mi!

Rudyard Kipling

Nobelpremiito pri Literaturo en 1907, fama
precipe pro libroj por infanoj, aparte "The Jungle
Book" (La libro de la ĝangalo).

Författardrömmar – verkistorevoj

– jen du poemoj de Monica el Gotenburgo

Författardrömmar

Tar sikte mot stjärnorna
Det är dit jag vill komma
Att skriva något är en lång kamp
En lång kamp, en lång väg
Att skriva är mödosamt
Det är min dröm
Jag tar sikte mot stjärnorna

Bokens tillkomst

Ord blir till meningar
Meningar blir till kapitel
Kapitel blir till en bok
Att bli utgiven av en dröm

Verkistorevoj

Ekceli al steloj
Estas tien mi volas veni
Verki ion estas longa batalo
Longa batalo, estas longa vojo
Verki estas peniga
Estas mia revo
Mi ekcelas al steloj

Estiĝo aŭ kreiĝo de la libro

Vortoj iĝos frazoj
Frazoj iĝos ĉapitroj
Ĉapitroj iĝos libro
Por esti eldonota de revo

Patrino Svea en Gotenburgo

La domo "Sveahuset" situas en la dombloko "54 Alströmer" ĉe "Västra Hamngatan 3". La domo estas konstruita en florenca stilo, en la jaro 1887 kaj estis preta 1889. La domo havas tri apartamentojn kaj ankaŭ subtegmentan etaĝon.

La unua statuo kiu staras sur tegmento en Gotenburgo estas "Hör oss Moder Svea" (Aŭdu nin Patrino Svea). Svea havas leonon

sidante ĉe ŝi. La statuo estis konstruita en Berlino.

Diversaj agadoj daŭriĝis en la domo dum fluanta tempo ekz. bankoj, asekuraj kompanioj, agadoj de Gotenburgo Universitato ktp.

Sed, la granda demando estas: Kion vidas "patrino Svea" el sia alta ejo super la homoj en Gotenburgo? / *Ingegerd*

La sano de Tella, nia tergloba patrino

Tella – ni povus nomi nian terpatrinon Tella, ĉar Tellus estas ja vira nomo.

Tella estas ĉagrenita.

Ŝi pensas:

– Neniam antaŭe iu en la bestoregno donis al mi tiom da problemoj, kiel la homoj, la etaj teruloj! Ili kondukas kiel musoj, blekantaj kiel leonoj. Ili pensas ke ili regas min – la tutan terglobon!

La plej junaj etuloj verŝajne estas pli saĝaj ol la plenkreskuloj. Nur observu la solan 16-jaran (nun 17-jaran) knabinon, kiu vekis la mondon... ne, ankoraŭ ne tiuj, kiuj flugas tien reen, sidas en kunvenoj, subskribas deklariojn, kiuj ĉiam favoras ilin mem – ne min.

Ne, temas pri la nova generacio, kiu volas ŝpari min de troekspluatado. Se ili daŭrigas kiel nun, eble mi daŭrigos esti Tella, kiu donas manĝojn, nestojn kaj loĝejojn al ĉiuj etuloj. Sed se la plenkreskaj etuloj ne

Kiam mi malfacile toleras la homojn, mi skuas min tiel ke iliaj domoj disfalas kaj la elektraj retoj rompiĝas. Mi sendas tertremojn kaj brulegojn kaj tiam ili estas tre malgrandaj la homaj etuloj.

Sed katastrofoj fakte igas la homojn helpi unu la alian. Tiam venas homoj, kiuj antaŭe povus esti malamiko por helpi la suferantajn ulojn. Tiam ili venas kun ambulancoj, estingkamionoj, fosiloj, fosmaŝinoj kaj hundoj. Tiam troviĝas homoj, kiuj savas aliajn homojn riskante siajn proprajn vivojn. Tiam mi amas la etulojn kaj trankviliĝas.

Mia interno ĉiam estis brulvarmega, sed kun la jaroj mia surfaco malvarmetis al sufiĉe agrabla temperaturo por kreskaĵoj, homoj kaj bestoj. Sed la malsaĝaj homoj fosis en miaj karbonprovizoj, forhakis miajn arbarojn, drenis miajn marĉojn kaj venenis miajn kampojn kaj riverojn.

aŭskultas la junajn etulojn – kio tiam okazos? Ne, pri tio mi ne volas pensi.

Se la homoj pensus pli longe ol pri sia propra generacio, ili estus pli zorgemaj pri siaj kunuloj kaj pri mi. Ili ankaŭ respektus la rajtojn de bestoj.

Se la homoj bone kondutas, mi ne plu dronigos ilin per inundoj aŭ bruligos ilin al karbono. Tiam ni havu konfidon unu al la aliaj, la etuloj kaj mi. /Siv

Bildo de Pixabay.

El Wikimedia Commons.

Johan Rockström atentigas nin pri la minacoj al nia nuna vivstilo

Johan Fredrik Rockström, naskita en 1965 estas sveda agronomo kaj natursciencisto ĉe la universitato de Stokholmo.

En 2007 li fariĝis membro de Kungliga Skogs- och lantbruksakademien kaj 2013 membro de Kungliga Vetenskapsakademien.

Impact Research (PIK) en Germanio. PIK estas unu el la plej elstaraj centroj en Eŭropo por esplorado pri klimato kaj fortikeco.

Do – Johan Rockström estas persono, kiu vere scias pri kio li prelegas. Por la sveda publiko li ankaŭ estas konata kiel "sommar- och vinterpratere" – radioprogramo kun famaj personoj parolantaj pri siaj koraferoj.

La mondaj landoj promesis je la Pariza negoco limigi la tergloban varmigon sub 1,5 gradoj.

Sed, laŭ Rockström ŝajnas ke ni ne sukcesos. – Ni vidas pli kaj pli sciencajn pruvojn ke ekstremaj veteraferoj okazas je pli malalta temperaturo, ol ni antaŭe kredis.

Antaŭ kelkaj jaroj ni kredis ke dagrada plia temperaturaltiĝo estu traktebla. Nun ni scias ke estos danĝere. Tiuokaze la naturo povus fariĝi memvarmiga kaj estos ekstremaj veteraferoj kiel sekeco, tropikaj ŝtormoj kaj inundoj. La koralrifoj pereos. La permafrosto degelos, metano supreniros de la margrundo, la pluvarbaro en Amazonas mortos kaj ni

perdos la marglacion en Arkto. Tio nur estas kelkaj ekzemploj.

La regantoj en la mondo nepre agu NUN. La ellaso de karbona dioksido devas esti malaltigita per 45 % de la nivelo en 2010 ĝis la nivelo en 2030.

Dum "demanda programo" Johan Rockström menciis kvar paŝojn al pli sekura klimato:

1. Globa jure deviga kontrakto, en kiu ĉiu lando decidu devigan celon por la tempopunkto kiam ĝi atingos socion kun senfosilia ekonomio.
2. Meti koston al karbono, unue en la regiono, poste en la tuta mondo.
3. Establi novan ekonomian mezuron de natura kapitalo, forlasi la BNP-mezuron kaj havi ekonomian mezuron de bonstato.
4. Sciado!

La malamiko de la sano: la blanka pulvoro

Ne temas pri kokaino, sed pri ordinara nutraĵo, kiun vi aĉetas en ordinaraĵnutraĵvendejoj.

Minaco al la sano – ĉi tiun fojon laŭ "Damernas värld" (La mondo de la sinjorinoj) estas:

la sukero, la blanka faruno kaj la lakto.

Ralf Sundberg estas kuracisto kaj docento kaj engaĝita en la nutraĵdebato. Laŭ li troviĝas parte logika klarigo: Ekz. postulado de tritiko kreskis dum la pasintaj 20 jaroj. Ni ja estas pliaj kaj ni produktas pli da tritikbazitaj nutraĵoj. Por havi pli grandajn rikoltojn de tiu, oni miksis aliajn tipojn de herboj, kiuj pli rapide kreskas. Tiel la tritiko ŝanĝis kaj niaj stomakoj ne estas adoptitaj al la nova tritiko.

La netoleremo de laktoso eble havas socian kaŭzon. Ni estas pliaj enmigrintoj nun kaj multaj de ili ne toleras la laktoson.

Dum la 60aj kaj la 70aj jardekoj estis debato pri la kaŭzoj de la okcidentlandaj malsanoj: diabeto, graseco kaj kancero. Kelkaj

sciencistoj kulpis la grason, aliaj kulpis la kreskantan konsumon de sukero kaj la ŝanĝon de dikmuelita al maldikmuelita greno.

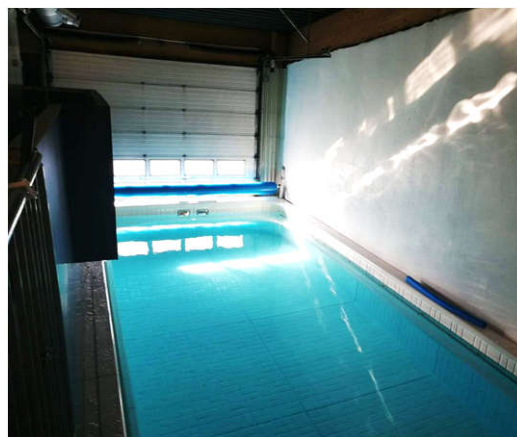
Nun la komerco profitas el la timo kaj deklaras ke iliaj produktoj ne enhavas sukerojn aŭ farunon. La vendo de alternativaj produktoj kiel faruno de migdalo kaj kokoso kreskas.

Pri alia blanka nutraĵo – la salo – la artikolo diras nenion. /Siv

Intervjuo kun Elisabeth Wickelgren, Gråbo, pri akvo-gimnastiko

Antaŭe ŝi estis lignofabriko. Nun ŝi estas sportcentro kun baseno.

1. Du leder sju grupper i vattengympa i Gråbo, nära Göteborg. Hur är grupperna sammansatta?

De som gympar på dagtid är ju naturligtvis daglediga, flest personer som uppnått pensionsåldern.

I kvällsgrupperna är de flesta yngre och några pensionärer. De är inte sammansatta efter något annat än önskemål från deltagarna.

Vattengympa kan alla utöva med vissa begränsningar man själv sätter. Inga rörelser som smärtar och vissa rörelser med begränsat motstånd av vattnet.

2. Hur kom det sig att du började och hur länge har du hållit på?

Jag drev simskola för barn från 1986, då Parasollen invigdes och tyckte då att vattengympa kunde vara trevligt som komplement till verksamheten. Från början en kväll i veckan.

Några år senare blev jag tillfrågad av ett annat vg-gäng om jag kunde ta över då deras ledare skulle flytta.

1. Vi gvidas sep grupojn pri akvo-gimnastiko en Gråbo, proksime al Gotenburgo. Kiel la grupoj estas formitaj?

Tiuj, kiuj havas gimnastikon dum la tago kompreneble estas liberaj tage, la plejmulto atingis la aĝon de pensiigo.

En la vesperaj grupoj, la plej multaj estas pli junaj kaj kelkaj estas pensiuloj. Ili ne estas kunmetitaj laŭ iu alia principo ol deziroj de la partoprenantoj.

Akvogimnastikon ĉiuj povas praktiki kun kelkaj limoj, kiujn oni mem faras. Neniuj movoj kiuj doloras kaj kelkaj movoj kun limigita rezisto de la akvo.

2. Kio estas ke vi komencis kaj kiom longe vi estas faranta tion?

Mi gvidis naĝokursojn por infanoj ek de 1986, kiam la "Parasolo" estis inaŭgurita, kaj tiam mi pensis ke akvogimnastiko povus esti amuze kiel komplemento al la agado.

Komence unu vesperon semajne.

Kelkajn jarojn pli malfrue mi estis demandita de alia akvo-gimnastika teamo, ĉu mi povus transpreni la taskon, ĉar ilia gvidanto trans-

Så det blev tre grupper i veckan till dess de stängde badet i Parasollen.

3. Vilka åldersgrupper tror du har mest nytta av vattengympa?

Alla åldersgrupper men mest äldre och personer som behöver rehabiliteras.

Det är en skonsam form av träning.

4. Vilken gruppstorlek är lagom för 10-metersbassängen?

10–12 personer.

5. Vilka olika moment består träningen av?

Det är Rörlighet, Kondition och Styrka!

6. Finns det personer som inte tål klore i vattnet?

Ja, det är det säkert men det beror lite hur känslig man är om man kan vara med eller inte.

7. Många längtar tillbaka till den tiden då du hade vattengympa i Parasollen i stället för som nu i en f.d. industrilokal. Varför?

Enklare att ta sig till och från bassängen. Lättare att komma i bassängen, bassängen vi nyttjar nu är bäst lämpad som undervisningsbassäng. De flesta som hade vg i Parasollen har lättare att ta sig till den lokalen. Där fanns bastu och fler duschar.

8. Finns det tillräckligt många bassänger i Lerums kommun, eller skulle det behövas fler?

Det skulle behövas fler. Nu talas det om att Vattenpalatset ska stänga och då finns bara denna bassäng i Lerums kommun. I läroplanen står det att eleverna ska kunna simma iaf i år 5? Tror jag. Kan eleven inte simma då ska skolan se till att de får chans att lära sig.

Ska lärare och elever åka till närliggande kommuner för att Lerums elever ska lära sig simma. Vad kommer inte det att kosta.

9. Vad vill du säga till politikerna i Lerum – och förresten i hela landet?

lokiĝos. Tiel fariĝis tri grupoj semajne ĝis oni fermis la banejon de la Parasolo.

3. Kiaj aĝgrupoj vi opinias havi la plej grandan profiton de akvogimnastiko?

Ĉiuj aĝgrupoj, sed ĉefe la maljunuloj kaj personoj kiuj bezonas readaptadon. Estas milda formo de ekzercado.

4. Kiu grandeco de grupo estas lagoma por la dekmetra baseno?

10–12 personoj.

5. Pri kiuj momentoj la ekzercado temas?

Movebleco, Kondiĉo kaj Forto!

6. Ĉu troviĝas personoj, kiuj ne toleras la kloron en la akvo?

Jes, certe, sed dependas iomete kiom sentema oni estas, se oni povas partopreni aŭ ne.

7. Multaj sopiras reen al la tempo kiam vi gvidis akvogimnastikon en la Parasolo anstataŭ kiel nun en eksa industriejo. Kial?

Pli facile iri al kaj de la banejo. Pli facile eniri la basenon. La baseno, kiun ni nun uzas plej taŭgas kiel instru-baseno. La plejmulto, kiu havis akvan gimnastikon en la Parasolo, pli facile iras al tiu loko. Tie troviĝis saŭno kaj pluraj duŝoj.

8. Ĉu ekzistas sufiĉe multaj basenoj en la komunumo Lerum, aŭ ĉu oni bezonus pliajn?

Devus esti pliaj. Nun oni aŭdas paroli pri fermo de Vattenpalatset, kaj tiuokaze troviĝos nur ĉi tiu baseno en la komunumo de Lerum. En la studplano por lernejoj estas skribite, ke la gelernantoj povu naĝi almenaŭ de la 5a klaso, mi pensas. Se la gelernantoj ne povas naĝi tiam, la lernejo aranĝu ke ili havu la ŝancon lerni naĝi. Ĉu instruistoj kaj gelernantoj iru al proksimaj komunumoj por ke la gelernantoj de Lerum lernu naĝi? Kiom ĝi kostus?

9. Kion vi volus diri al la politikistoj en Lerum... kaj krome en la tuta lando?

Se till att iaf öppna bassängen i Parasollen!
De båda bassängerna i Gråbo kan komplettera varandra.

Stängningen av Parasollenbadet har utestängt de personer med funktionsnedsättningar som inte kan ta sig till varken Vattenpalatset eller Gråbo sportcenters bassäng.

Det är personer som är rullstolsburna och som badat med assistenter ända sedan 1986 och som nu är utestängda från det som gör att de kan behålla rörlighet och klara sig utan assistans vid några tillfällen.

De har ingen stark röst som talar för dem.

Vattengympa i samma grupp år efter år är en social ventil, för många kanske den enda sociala samvaron på en hel vecka!

En kommentar från en person då vi fick besked att badet skulle stängas: nu kan jag lika gärna lägga mig ner och dö! De, flest kvinnor, som är med i vg är personer som arbetat i kommunens tjänst i hela sitt yrkesverksamma liv.

Städat toaletter, kontor, skolsalar, förskolor, skrivbord, arbetat i skolmatsalar, tömt papperskorgar mm innan våra tjänstemän och politiker kommit till sina arbeten.

De syns inte. Att låta badet vara en utgiftspost för sektor lärande är till vissa delar ok men det borde delas med vård och omsorg. Det är våra surt ihoparbetade skattepengar som det slösas med.

Minnesmärke över en olycka för ca 30 år sedan gör Alexander Abenius exalterad och får bifall i kommunstyrelsen.

Tänk på konsekvenserna av en stängning av Parasollenbadet med största sannolikhet kostar från en annan ficka men likväl skattepengar. Hyran måste kommunen betala till och med 2021 är inte det att slänga bort resurser. Kampen för badet är inte över och vi kräver **ALLA MÄNNISKORS LIKA VÄRDE!**

Prizorgu almenaŭ ke la baseno en la Parasolo estu remalfermita! La du basenoj en Gråbo povus kompletigi unu la alian.

La fermo de la Parasol-banejo baris por la personoj kun malbona funkcio, kiuj povas iri nek al Vattenpalatset nek al la baseno de Sportcentro en Gråbo.

Temas pri personoj kiuj havas rulseĝojn kaj kiuj banis kun helpo de asistantoj ek de 1986 kaj kiuj nun estas forbaritaj de tio, kio igas ke ili povas reteni movkapablon kaj povas helpi al si sen asistantoj – je kelkaj okazoj. Ili ne havas fortan voĉon, kiuj pledas por ili. Akvogimnastiko en la sama grupo, jaron post jaro estas socia ventolilo, por kelkaj eble la sola socia kunveno dum tuta semajno.

Komento de persono, – kiam ni ricevis la informon, ke la banejo estos fermita: nun mi egale bone povas morti! Ili, plej-parto virinoj kiuj partoprenas en akva gimnastiko, estas personoj, kiuj laboris en la servado de la komunumo en tutaj siaj profesiaj vivoj. Purigis necesejojn, oficejojn, lerneĉambrojn, preparajn lernejojn, skribotablojn, laboris en lernejaj manĝoĉambroj, malplenigis paperkorbojn k.t.p. antaŭ ol niaj oficistoj kaj politikistoj alvenis al siaj laboroj.

Ili ne estas videblaj. Lasi la banejon esti elspezita sumo por la sektoro "erudicio" parte okejas, sed la elspezo devus esti dividita de flegado kaj zorgado. Estas niaj pene kunlaboritaj impostoj, pri kiuj oni malŝparas.

Propono pri memoriga monumento de akcidento, kiu okazis antaŭ ĉirkaŭ 30 jaroj, igas la prezidanton de la komunuma estraro ekzaltita kaj la elspezo estas aprobata en la komunuma estraro. Pripensu ke la konsekvencoj de fermo de la Parasolbanejo plej verŝajne prenas monon de alia poŝo, sed tamen impostmono. La luon la komunumo devas pagi ĝis 2022. Ĉu ne estas forĵeti rimedojn? La batalo por la banejo ne estas for kaj ni postulas **LA EGALRAJTON DE ĈIUJ HOMOJ!**

Interesa adreso en Gotenburgo: "Saltholmen"

En la varma banejo de Saltholmen, kiu konstruiĝis en la jaro 1908 regis totala demokratio. Ĉiuj specoj de homoj troviĝis, junaj kaj oldaj, altaj kaj malaltaj. Ĉiuj estas ne vestitaj, do nudaj. Ĉiuj estas amikoj sen konsideri kiuj oni estas. Sen vestoj oni ne scias la diferencon de klasoj.

Ankaŭ hodiaŭ vi povas viziti la oldan, varman banejon, kiu situas ĉe la maro, sur Saltholmsgatan 44.

Tiu, kiu ŝvitbanas, seka- aŭ malseka, estos espereble plej sana. En la historia epoko multaj el la banantoj post la ŝvitbano dormetis sur benko en persona kajuto. Oni ankaŭ trinkis kafon kaj manĝis buterpanon. Estas bone por hodiaŭaj homoj fari la saman kaj ne stresiĝi.

/Ingegerd

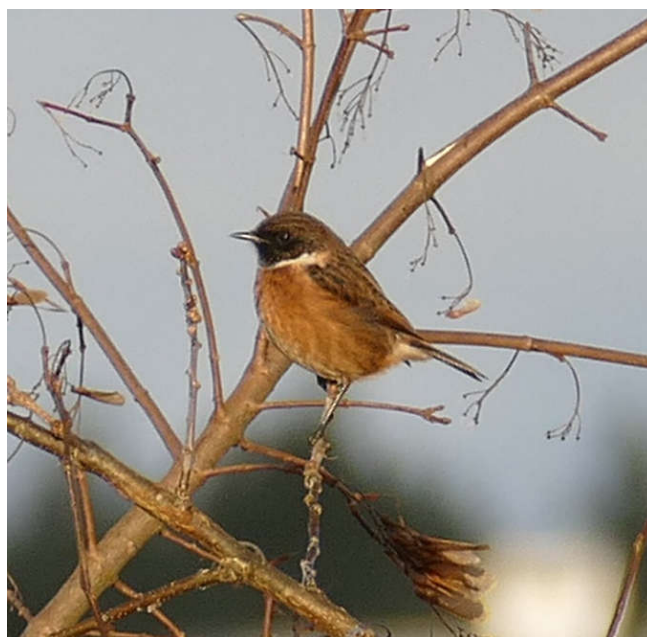
Vintergäst vid Torslandaviken på Hisingen

Sedan den 15/11 2019 har man kunnat njuta av en svarthakad buskskvätta (nigragorgûlo), som normalt sett borde ha flyttat.

Den milda vintern gör att den kan hitta föda.

Bifogar en bild på den.

/Jan Hellström

Saniga danco – linio-danco

Intervjuo kun Barbro Feltzing, Lerum

Frågor till Barbro Feltzing, Lerum

1. Hur kom det sig att du började dansa linedance?

Jag har dansat sedan jag var 4 år. Jag dansade klassisk balett i 20 år, sedan kom jazzbalett, som jag också undervisade i. Därefter spansk dans och work out. Linedans kom jag in på, bl.a. för att kroppen inte längre klarade de mer krävande danserna i balett och jazzdans.

Jag började i Lerum, när en vän tog med mig och berättade att man kunde åka på linedansevent på olika ställen.

En linedans är koreograferad för samma musikstycke över hela världen med fasta steg och möjliggör att linedansträffarna kan hållas överallt.

2. Hur länge har du lett kurser i linedance i Lerums kommun?

Mellan 6 år–8år. Minns inte hur länge. Tror att du Siv var med från början och kanske vet hur länge?

3. Vad är det bästa med linedance ur hälsosynpunkt?

Linedans är ett mycket bra tränings sätt. Den tränar hela kroppen och hjälper till att hålla uppe balansen. Men främst är det mycket bra för minnet vilket nyligen publicerad forskning har visat.

4. Hur hittar du nya danser?

Genom att jag går in på nätet och tittar på listor över mest dansade danser och följer en del koreografer. Går även kurser på sommaren och får inspiration. Jag väljer mycket en dans på grund av bra musik och roliga och annorlunda steg.

1. Kiel estas ke vi komencis danci linio-dancon?

Mi dancis ek de mi estis 4-jara. Mi dancis klasikan baletton dum 20 jaroj, poste venis ĵazbaletto, pri kio mi ankaŭ instruis. Poste hispana danco kaj "work-out". Al liniodanco mi alvenis, i.a. ĉar la korpo ne plu eltenis la pli postulemajn dancojn en baletto kaj ĵazdanco.

Mi komencis en Lerum, kiam amiko venigis min, rakontante ke oni povus iri al liniodancoeventoj en diversaj lokoj.

Linio-danco havas koreografion por la sama muzikaĵo tra la tuta mondo kun fiksjaj paŝoj. Tio ebligas ke oni povas fari liniodanckunvenojn ĉie.

2. Kiom longe vi gvidis kursojn pri liniodanco en Lerum?

Inter 6 kaj 8 jaroj. Mi ne memoras kiom longe. Mi pensas ke Siv partoprenis de la komenco kaj eble scias kiom longe.

3. Kio estas le plej bona pri liniodanco de sanaspekto?

Liniodanco estas tre bona trejnmetodo. Ĝi trejnas la tutan korpon kaj helpas reteni la balancon. Sed ĉefe estas tre bone por la memoro, kion montris lastatempe publikigita esploro.

4. Kiel vi trovas novajn dancojn?

Mi eniras la interreton kaj rigardas listojn pri la plej dancataj dancoj kaj mi sekvas kelkajn koreografojn. Ankaŭ mi partoprenas kursojn somere kaj ricevas inspiron. Mi tre ofte elektas dancon pro bona muziko kaj amuzaj kaj alispecaj paŝoj.

5. Yngsta och äldsta kursdeltagaren?

Gissar att åldrarna är mellan 45–82 år. Tyngdpunkten åt pensionärer.

6. Vad har förändrats under de år du lett linedance i synen på dansarten?

Linedance har blivit populärare och accepterat som dansart. Linedance dansas över hela världen, mycket beroende på att danserna är likadana var du än dansar och stegen finns att få och läsa på respektive språk.

7. Varför tror du att det är så få män som väljer linedance?

Kvinnorna dominerar i linedance, men de män, som går in för linedance blir duktiga. På många orter finns det fler män. Jag tror det är viktigt för männen att det finns flera kompisar som dansar.

I t.ex. eventet på Stenungsbaden i februari finns många mycket duktiga män.

8. Skulle det vara intressant för högstadiet att ha linedance-lektioner?

Jag tror att linedans skulle vara lyckat som tillskott till gympan. Själv har jag undervisat i Squaredans och jazzdans i skolan.

9. I vilka länder är intresset för linedance störst?

Intresset för linedans är stort i Japan, Kina, Korea, Irland, England, USA, Frankrike och Spanien bl.a.

10. Nämn ett par danser som du gillar.

SGS:

<https://www.youtube.com/watch?v=NJAoScYfA0g>

Can't stop that feeling:

<https://www.youtube.com/watch?v=DDEsZiKrF9s>

Great Spirit:

<https://www.youtube.com/watch?v=mahVvBSlYvg>

11. Ställ en fråga som Siv har glömt att ställa och besvara den!

Är väldigt glad över den gruppen, som jag har just nu. De är intresserade, duktiga och vill alltid ha lite nyare danser, som gör att jag hela tiden behöver se efter nya danser, som kommer. Mycket inspirerande!

5. La plej juna kaj la plej maljuna kursano?

Mi divenas ke la aĝoj estas inter 45–82 jaroj. La plej multaj estas pensiuloj.

6. Kio ŝanĝiĝis dum la jaroj kiam vi gvidis la liniodancon pri la opinio de la dancarto?

La liniodanco fariĝis pli populara kaj akceptita kiel dancarto. Oni dancas liniodancon en la tuta mondo, depende de la fakto ke la dancoj samas kaj la paŝoj troviĝas kaj estas legeblaj en respektivaj lingvoj.

7. Kial vi pensas ke estas tiom malmultaj viroj, kiuj elektas liniodancon?

La virinoj dominas en liniodanco, sed tiuj viroj, kiuj decidiĝas por liniodanco, iĝos lertaj. En multaj lokoj troviĝas pli da viroj. Mi pensas ke gravas por la viroj ke estas pliaj kunuloj, kiuj dancas. Ekz. dum la evento en Stenungsbaden en februaro troviĝos multaj tre lertaj viroj.

8. Ĉu estus interese por la supera stadio de la baza lernejo havi lecionojn pri liniodanco?

Mi pensas ke estus sukcese kiel aldono al la gimnastiko. Mi mem instruis pri squaredance kaj ĵazdanco en la lernejo.

9. En kiuj landoj la intereso pri liniodanco plej altas?

La intereso por liniodanco estas granda en Japanio, Ĉinio, Koreio, Irlando, Anglio, Usono, Francio kaj Hispanio i.a.

10. Nomu kelke da dancoj, kiujn vi ŝatas!

SGS:

<https://www.youtube.com/watch?v=NJAoScYfA0g>

Can't stop that feeling:

<https://www.youtube.com/watch?v=DDEsZiKrF9s>

Great spirit:

<https://www.youtube.com/watch?v=mahVvBSlYvg>

11. Faru demandon, kiun Siv forgesis fari kaj respondu ĝin!

Mi tre ĝojas pri la grupo kiun mi havas ĝuste nun. Ili estas interesitaj, lertaj kaj ĉiam volas kelkajn novajn dancojn, sekvas ke mi tuttempe devas serĉi novajn dancojn, kiuj venas. Tre inspire!

Arbarfiloskopo – Grönsångare

Antaŭ nelonge mi promenis en la arbaro. Subite mi aŭdis ĝin! Jam en januaro!! La eta arbarfiloskopo.

Ĝi sidis alte en pinarbo. Ŝajnis ke ĝi ĵetis monerojn sur marmorajn platojn, norden kaj suden, okcidenten kaj orienten. Kiam ĝi maltrafis, ĝi kantis Tih, Tih, Tih kaj kiam li trafis, la moneroj flugis en la aero al la marmoraj platoj kaj rotaciis antaŭ ol ĝi peze falis, fojon post fojo...

La arbarfiloskopo havas verdan dorson kaj ĉirkaŭ la okuloj flavan koloron. Sed en miaj pensoj ĝi kalkulas monerojn dum la malhelaj vintraj tagoj. Mi vere ĝuas ĝian bonan kanton en la arbaro dum mia vintra promeno. Mi amas vin, la etan arbarfiloskopon.

Bonvenon al vi, ĉiam!

/ Ingegerd

Jan Hellström raportas pri "birdvizito" en Sundsvall

Ett fågelbesök i Sundsvall

Den **25/11** avgick tåget från Göteborg C C kl. 05:49 och 12:57 steg jag av på Sundsvall C och möttes av fågelvännerna Bernt och Elisabet Carlsson.

Efter en promenad vid Ortviken styrde vi kosan mot deras hus i Sundsbruk.

Birdvizito en Sundsvall

La **25an de novembro** la trajno de Gotenburgo ekiris je 05:49 kaj 12:57 mi eliris je la stacidomo de Sundsvall kaj estis renkontita de la birdamikoj Bernt kaj Elisabet Carlsson. Post promeno ĉe Ortviken, ni direktis nin al ilia domo en Sundsbruk.

Vid huset finns ett antal fågelmatare.

Innan vi ens hunnit ur bilen, kunde vi se en gråspett (griza pego). Den ser man inte i Göteborg, men i Medelpad är den häckfågel.

När jag sedan stod framför huset, kom en lappmes (lapona paruo) flera gånger till matningarna. Den ses inte i Göteborg, och i Medelpad bara tillfälligt.

Sedan satt vi vid köksbordet och njöt av den och andra arter. Allt eftersom dagen gick blev det till att kura skymning.

26/11. Bernt och Elisabet mötte mig utanför hotellet i centrala Sundsvall, och vi bilade till Härnösand och såg trähusen i centrum och domkyrkan med sin speciella arkitektur

En kort fågelvandring nere vid vattnet.

Sedan tillbaka till Sundsvall och Norra Stadsberget med fågelmatningar. Bl.a. talltita (arbarparuo, salikparuo).

Entita (foliarparuo, marĉp.) däremot, som ses i Göteborg, finns inte i Sundsvall.

En utsökt sopplunch avnjöts vid öppen brasa. I lätt snöfall blev det en skogspromenad där, innan vi gjorde en strandvandring vid Ortviken.

Avslutningsvis en promenad genom Stenstaden med sina pampiga hus, som träpatronerna lät bygga efter den stora stadsbranden 1888, som förstörde trähusen. Också ett besök på museet i ombyggda hamnmagasinet.

Stort tack till Bernt och Elisabet Carlsson för 2 händelserika dagar i Sundsvall!

Bilderna är tagna av Bernt Carlsson. En bild visar en gråspett. Den andra visar en talgoxe och en lappmes.

Ĉe la domo troviĝas kelkaj birdmanĝigiloj.

Eĉ sen eliri la aŭton, ni povis vidi grizan pegon.

Tiun oni ne vidas en Gotenburgo, sed en Medelpad ĝi estas kovbirdo.

Kiam ni poste staris antaŭ la domo, venis lapona peruo plurfoje al la manĝigiloj.

Ĝi ne estas videbla en Gotenburgo kaj en Medelpad nur hazarde.

Poste ni sidis ĉe la kuireja tablo kaj ĝuis ĝin kaj aliajn speciojn. Kun la pasado de la tago estis tempo por ĝui la krepuskon.

26/11. Bernt kaj Elisabet renkontis min ekster la hotelo en centra Sundsvall kaj ni aŭtveturis al Härnösand kaj vidis la lignajn domojn en la centro kaj la katedralo kun sia aparta arkitekturo.

Mallonga birdvagado malsupre ĉe la akvo.

Poste reen al Sundsvall kaj la Norda urbomonto kun birdmanĝigiloj. I.a. la arbarparuo/salikparuo.

Male, foliarparuo/marĉparuo, kiun ni povas vidi en Gotenburgo, ne troviĝas en Sundsvall.

Delikatan supolunĉon ni ĝuis ĉe libera fajro.

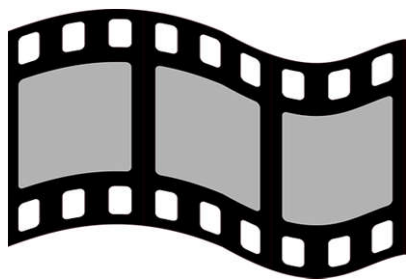
En milda neĝfalo estis arbarpromeno tie, antaŭ ol ni faris strandpromenon ĉe Ortviken.

Fine, promeno tra La ŝtona urbo kun siaj imponaj domoj, kiujn la "ligno-bienmastroj" konstruigis post la granda urbofajro en 1888, kiu detruis la lignajn domojn.

Ankaŭ vizito al la muzeo en rekonstruataj havenmagazenoj.

Dankegon al Bernt kaj Elisabet Carlsson pro du eventoplenaj tagoj en Sundsvall.

La bildoj estas faritaj de Bernt Carlsson. Unu bildo montras grizan pegon. La alia montras grandan paruon kaj laponan paruon.

SINGIN' IN THE RAIN

”SINGIN IN THE RAIN” kiun la filmkompanio MGM investis jam 1952 en Usono estis granda ilustraĵo de la aŭtuna-kaj vintra vetero 2019. Ĉar tian plej grizan – kaj pluvan veteron oni neniam vidis, laŭ mi.

Gene Kelly naskiĝis en Pennsylvania la 23:an de aŭgusto en 1912. Li estis ŝatata aktoro kaj partoprenis en grandaj roloj en muzikaj filmoj antaŭ la filmarto estis malmoderna post 1950. Gene Kelly mortis la 2:an februaron 1996 en Beverly Hills kiel fama dancisto, kantisto, aktoro kaj reĝisoro.

Ĉiuokaze, kanto kaj muziko estas bona por la humoro al ĉiuj. Por tiuj, kiuj vidis Gene Kelly aktori en la filmo en torenta pluvo, saltante tien kaj reen kiel la magia dancisto kiu li iam estis, havas grandan avantaĝon kiam gravas vidi pozitive pri la griza vetero.

”Mi ridas al la nuboj” li kantis en frazo. Tiam oni estis pozitiva.

La melodio ”Singin in the rain” aŭdiĝas ofte en radio kaj en ĵazaj koncertoj kaj la plej bona estas ke la kanto troviĝas en YouTube kun Gene Kelly.

Estas bone por la humoro kanti kaj grimpi je la lanternofostoj. /Ingegerd

Vidu:

<https://www.youtube.com/watch?v=D1ZYhVpdXbQ>

Humuro el malnova gazeto

La kampara servistino vizitante la menaĝerion:
Ba! Ne ekzistas ĉi tiaj bestoj.

Kial Dio kreis Evan?

– Ĉar li trovis, ke estas tro bone por la viro, ke li estas sola.

Olda Josefina (sidante kaj filozofante):

Dio pardonu al mi miajn pekojn en la junaĝo, sed kiam mi pensas pri ili, mi ja ne povas ne ridi!

(El tradukekzerco en la Esperanto-Sabato 18 januaro.)

Preventado de malsanoj

Se oni havas hundon, la hundo promenigas vin kaj vi ĉiun tagon devas esti ekstere spirante freŝan aeron. Se vi ne havas hundon, vi povus prunti de geamikoj. Tion mi faris. Post unu horo kaj duono de rapida promeno kaj la hundo kaj mi estis lacaj.

Mille, la hundo, dormis iomete kaj denove estis tre vigla. Ĝi havas kvar jarojn. Mi sidis ĉe mia komputilo duondormante, kaj ne sentis min vigla, sed mi ja havas 80 jarojn.

Tamen rapidaj promenoj estas bone por la sano.

Mille memorigis min pri malnova rakonto "Hunda vivo. Homa vivo.", kie du hundoj certas, ke ili igas siajn posedantoj agi laŭ hundaj ideoj. /Siv / Ingrid fotis

Hunda vivo. Homa vivo.

Pudelo kaj vulphundo renkontiĝis en vasta parko. Ili promenigis siajn mastrojn, ĉiutage. Dum la mastroj sidis surbenke sub alta kverko, la hundoj havis okazon interparoli.

"Nu", la blanka pudelo ekkomencis. "Vi, ŝajnas, sukcesis movigi vian homon eksteren. Ĉu via dupiedulo ankoraŭ ĉiam kredas, ke li estas la ĉefo via?"

La vulphundo svingis sian voston: "Oni ja devas posedi paciencon pri tiuj granduloj. Ĝis la mia sufiĉe obeis... estis longa eduka vojo, vere. Sed nun mi nur diras "VUF" kaj li jam komprenas, ke mi volas surstraten, enparken. Tiuj estaĵoj ja estas tiom stultaj, nekredible! Eĉ nian lingvon ili ne tute komprenas. Mi do prononcas klare, ĉu?"

"Vere, vi bone prononcas", la pudelo konstatis. "Ili ja eĉ ne komprenas unu la alian. Ĉu vi scias tion? Ne? Estas tiel! Ni hundoj tutmonde komprenas niajn gefratojn, ne gravas, ĉu vertago, pudelo, ŝpico, teriero... vere ne. Unu komprenas la alian. Ne tiel, ĉe

tiuj dupieduloj!
Ekzistas blankaj,
brunaj, flavaj, nigraj, ruĝaj... sed ne havas
komunan lingvon!"

"Interese! Mi ne sciis tion ĝis nun. Ĉiam mi rimarkas, ke homoj estas idiotoj, ĉu? Ĉar ili metas nin en kolringon kaj kondukas nin per rimeno, ili ja kredas, ke ili promenigas nin, ha! Mi devas ridi! Kiu finfine direktas ilin en parkon? Ni! Ne male. Ili ja nur sekvas nin, ĉu ne?"

"Pravege! Mi nun toleras tiun kolringon kaj rimenon, por ke mia homo ne miskuru. Li tre

volonte iras al tiu loko, kie oni disdonas tiun trinkaĵon... nu, kiel ĝi nomiĝas... helpu al mi!”

”Ĉu temas pri biero?”, la vulphundo demandis.

”Jes, ja, biero! Do lia ĉefino petis min, ke mi estu atentema. Afabla persono, tiu ĉi homino. Tial mi ĉiam kondukas lin en parkon... .”

”Efektive, homoj estas kompatindaj estaĵoj! Ne komunan lingvon, ne propran volon, ne laŭvole trinki bieron... senutilaj vivaĵoj!”

”Senutilaj mi ne dirus. Kiel servantoj ili bone funkcias – oni nur pacience devas eduki ilin. Daŭras unu, du jarojn – tiam ili agas laŭ via

volo. Unu sono devas sufiĉi – kaj ili servas al vi. Ili eĉ ne rimarkis tion. Senutilaj, ne! lomete stultaj, jes!”

”Nu, mi kredas, ke estas tempo por iri hejmen. Vidu, mi nun demonstras al vi mian ĝisnunan sukcesplenan eduklaboron, vidu...”

La vulphundo tiris la hundorimenon antaŭen kaj ekbojis dufoje.

Ĝia mastro ekstaris, adiaŭis kaj ekiris hejmen.

”Bone dresita”, la pudelo murmuris. ”Por la komenco jam tre bone!”

(bildoj de Pixabay)

Feliĉe vi dormas dum 25 jaroj

Vi dormas dum ĉirkaŭ triono de via vivo. Tempo, kiu absolute ne estas perdita.

Kiam vi dormas la korbatado malkreskas, la spirado trankviliĝas, la temperaturo malaltiĝas, kaj ĝenerala subtenado de cerbo kaj korpo komenciĝas.

La muskoloj ricevas aldonon de utilaj albuminoj¹ kaj la skeleto ricevas dozon da kalko. Se vi dormas regule kaj sufiĉe longtempe, la imundefendo, kiu protektas kontraŭ diversaj malsanoj, pliboniĝas.

Dum granda parto de la dormo la cerbo estas same aktiva kiel se vi fervore studegas. Ĝi klasifikas kaj konfirmas tion, kio envenis dum la tago kaj vi pli facile memoras. Dormo estas nia 24-hora-servo.

Sov gott – Bonan dormon!

Sova middag – dormi post la tagmanĝo

Sova för öppet fönster – dormi ĉe nefermita fenestro

Sova på saken – konsulti sian litkusenon

Sova av sig – fordormi

Sova ut – satdormi

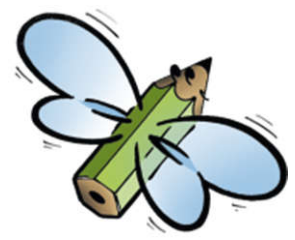
Mitt ben sover – mia kruro sensentiĝis

Sitta och sova – revadi, malatenti

Sovalkov – alkovo, litniĉo

/Siv

¹ albumino = äggviteämne

Sano per skribado

Ann Westermark

<https://skrivhalsan.se>

La taskoj de "Skrivarhälsan" estas doni inspiron por ĝuebla skribado kaj bona komuniko kaj en laboro kaj en privateco.

Skribado estas ankaŭ bona por la sinkono kaj funkcias kiel prevento de malsanoj. La cerbo kaj la korpo, la sentoj kaj la pensoj bezonas skribadon por pozitiva evoluo. Oni devas prizorgi kaj la interan kaj la eksteran mondon.

Ann Westermark estas kondutsciencisto kaj havas longan sperton pri skribado kaj la bona rezulto por la persona evoluo.

1. Ingegerd: Vem är du Ann?

Ann: Jag är en 59-årig skribent, bildterapeut och före detta copywriter som bor i Majorna, Göteborg, med min man Mats och vår blandrastik Alice.

Jag driver företaget Skrivhälsan AB med inriktning på utbildning och retreatar på temat skrivande & skapande i kombination med hälsofrämjande verksamhet.

Ŝi ankaŭ eldonis la verkistan kartludon. Serĉu la interretpaĝon de Ann kaj legu pli. Eble vi volos vojaĝi kun ŝi ien...

**Skrivarkurser
&
skrivarretreater**
– i Sverige och utomlands

1. Ingegerd: Kiu vi estas, Ann?

Ann: Mi estas 59-jara verkisto, bildterapiisto kaj eksa kopirajtisto. Mi loĝas en Majorna, Gotenburgo, kun mia edzo Mats kaj nia hundino de mikraso Alice. Mi gvidas la entreprenon "Skrivhälsan AB" (la Skriba sano). Mi aranĝas kursojn pri edukado kaj meditado. La celo estas kombini skribadon kaj kreadon en saniga agado. La saniga parto povas temi pri plialtigo de la krea povo kaj memzorgado kaj helpas ke oni vidu novajn

Det hälsofrämjande kan handla om ökad kreativitet och självomsorg samt att se nya möjligheter i det man skriver. I Skrivhälsan hjälper jag människor att skriva för ökad glädje, självkännedom och hälsa. Jag har sedan många år även utbildning i mer renodlad skrivterapi.

2. Du befinner dig just nu på Zanzibar, hur ser den typiske deltagaren ut som deltar i din kurs här ut?

Jag har två kurser varje år på Zanzibars nordöstra kust; en skrivarkurs med undervisning i en dryg vecka, och direkt efter den följer en tyst skivretreat som är lite annorlunda. I år har jag den yngsta deltagaren på tjuogoåttio år och den äldsta på strax över sjuttio år.

Det brukar vara olika åldrar och yrkesinriktningar, och de allra flesta kommer ensamma. Eftersom vi alla har skrivandet som gemensam nämnare har vi alltid något meningsfullt som länkar oss samman, och många gånger får man vänner för livet. Fler kvinnor än män förstås, med en eller ett par män i en grupp om 10–15 deltagare. Det gemensamma är att vi alla tycker om att skriva, och en del har ett pågående skrivprojekt med sig. Några är nybörjare och några har skrivandet som yrke.

3. Du har haft kurser på denna plats i många år. Vad är det som gör att du vill återkomma år efter år?

Vi är på en fantastisk plats vid stranden av Indiska Oceanen med vit korallsand och turkosblått varmt vatten rakt utanför husen. Stiftelsen Tamani Foundation, som driver "hotellet" Tamani Villas där vi bor och äter alla våra måltider, driver samtidigt ett gediget hjälpprojekt som ger gratis utbildning till främst barn men även vuxna i den fattiga byn, där vi bor. Allt som vi äter och bor för (i pengar) går i princip oavkortat till hjälpverksamheten. Vi får hälsa på de glada barnen i skolan och det är ett imponerande arbete som stiftelsen har gjort. Jag anordnar Skrivhälsans kurser för femte gången och vi kommer att ha skrivarkurs och skivretreat även nästa år här nere.

eblecojn per tio, kion oni skribas. Per Skivhälsan mi helpas homojn skribi por pli da ĝojo, memkono kaj sano. Ekde multaj jaroj mi ankaŭ havas perfektigadon pri pli pura skribterapio

2. Vi ekzakte nun troviĝas en Zanzibar. Kia aspektas la tipa partoprenanto, kiu ĉeestas vian kurson tie?

Mi havas du kursojn ĉiun jaron en la nordorienta marbordo de Zanzibar, skribkurson kun instruado dum iomete pli ol unu semajno, kaj tuj poste sekvas silenta skribado, kiu estas iomete alispeca. Ĉi tiun jaron la plej juna partoprenanto estas 28-jara kaj la plej maljuna estas iomete pli ol 70-jara.

Kutime estas diversaj aĝoj kaj profesispecoj kaj la plejmulto iras solaj. Ĉar ni ĉiuj havas la skribadon kiel komunan "denominatoron", ni ĉiam havas ion senchavan, kio kunligas nin, kaj multfoje oni ricevas amikojn por la tuta vivo. Pli da virinoj ol viroj, kompreneble. En grupo de 10–15 partoprenantoj estas unu aŭ du viroj. La komuna estas, ke ni ĉiuj ŝatas skribi kaj kelkaj kunportas nundaŭran skribprojekton. Kelkaj estas komencantoj kaj kelkaj havas la skribadon profesie.

3. Vi dum multaj jaroj gvidis kursojn en tiu loko. Kio estas ke vi volas reveni jaron post jaro?

Ni troviĝas en mirinda loko ĉe la strando de la Hinda oceano kun blanka korala sablo kaj turkisblua varma akvo rekte ekster la domoj. La Tamana Fondaĵo, kiu negocas la "hotelon" Tamani Villas, kie ni loĝas kaj kie ni havas ĉiujn niajn manĝojn, samtempe negocas ampleksan helpprojekton, kiu donas senkoston edukon, ĉefe al infanoj, sed ankaŭ al plenkreskuloj en la malriĉa vilaĝo, kie ni loĝas. Mono por ĉio kion ni manĝas kaj pagas por loĝado iras sendevie al la helpagado. Ni povas viziti la ĝojajn infanojn en la lernejo, kaj estas impona laboro, kiun la fondaĵo faras. Mi aranĝas la kursojn de la Skribano por la kvina fojo kaj ni havos skribkurson kaj specialan skribadon ankaŭ la sekvan jaron ĉi tie. La homoj de la Fondaĵo fariĝis niaj geamikoj.

4. Kia aspektas kurstago en Zanzibar?

Människorna på stiftelsen har blivit våra vänner.

4. Hur ser en kursdag på Zanzibar ut?

På kursen startar den som vill med bad i havet, promenad på stranden, meditation eller yoga tidig morgon klockan 06.45. Frukosten är 08.30 och skrivarkursen startar på taket med utsikt över havet klockan 10.00.

Vi fikar klockan 11.15 och håller på till klockan 13, då det är lunch.

Efter lunch är det frivilliga aktiviteter och en till två timmar sitter vi i cirkel och läser texter för varandra innan middagen klockan 19. Var och en skriver så mycket eller lite som den vill.

En dag snorklar vi ute vid ett korallrev. Se gärna mer på <https://skrivhalsan.se/skrivarkurser/skrivarkurs-pa-zanzibar> och på <https://skrivhalsan.se/skrivarkurser/skrivarretreat-pa-zanzibar>

5. Vad äter ni? (frukost, lunch, middag)

Till frukost får vi kaffe eller thé och färsk ananas- eller mangojuice. Stora fruktfat med vattenmelon, banan, mango och papaya. Vi får rostad bröd med smör och omeletter, ibland pannkakor.

När vi har tur får vi väldigt goda ”munkar” som är friterade och doppade i honung, men ändå inte så söta.

Till lunch och middag är det vegetariska, välkryddade varma grytor och grillad fiskfilé vid sidan av, sallad och bröd.

Vi har valt att inte äta kött här nere, men andra kan välja kyckling, biff och även lamm. Maten är fantastisk god.

6. Vilket ”möte”, person/djur är det mest spännande du upplevt?

Starkaste mötena för min del har med människorna på stiftelsen att göra. De vill så gärna prata engelska med oss, och är lika nyfikna på oss som vi är på dem. Vår lokala skraddare i byn, som syr enkla klänningar åt oss i batictyger, är också en fantastisk person som – på riktigt – hoppar upp och ner av glädje när vi kommer varje år.

Tiu, kiu volas, komencas la kurson per naĝo en la maro, promeno sur la strando, meditado aŭ jogo frumatene je 06.45. La matenmanĝo okazas 08.30 h kaj la skribkurso komenciĝas je la 10a h sur la tegmento kun panoramo sur la maro.

Ni kafumas je 11.15 h kaj daŭrigas la laboron ĝis la 13a, kiam estas lunĉo.

Post lunĉo estas memvolaj aktivecoj kaj dum unu ĝis du horoj ni sidas en cirklo legante tekstojn unu al la alia, antaŭ la tagmanĝo je la 19a. Ĉiuj skribas tiom multe aŭ malmulte kion ri volas.

Unu tagon ni spirtubas ĉe la koralrifo. Bv vidi pli en <https://skrivhalsan.se/skrivarkurser/skrivarkurs-pa-zanzibar> kaj en <https://skrivhalsan.se/skrivarkurser/skrivarretreat-pa-zanzibar>

5. Kion vi manĝas? (matenmanĝo, lunĉo, tagmanĝo)

Por matenmanĝo ni ricevas kafon aŭ teon kaj freŝan ananason aŭ mangosukon. Grandaj fruktpladoj kun akvomelonoj, banano, mango kaj papajo. Ni ricevas panrostaĵon kun butero kaj omletojn, foje pankukojn.

Kiam ni estas bonŝancaj ni ricevas bongustajn benjetojn, frititajn kaj trempetajn en mielo, sed tamen ne tro dolĉajn.

Por lunĉo kaj tagmanĝo estas vegetaraĵo, bonspicitaj varmaj raguoj kaj rostitaj fiŝfileoj krome salato kaj pano. Ni decidis ne manĝi viandon ĉi tie, sed aliaj povas elekti kokidaĵon, bifstekon kaj eĉ ŝafidaĵon. La manĝo estas eksterordinare bongusta.

6. Kiu renkonto – persona/besta estas la plej streĉa kiun vi travivis?

La plej fortaj renkontoj por mi estas ligitaj al la homoj en la fondaĵo. Ili tiom volonte parolas la anglan kun ni, kaj estas same scivolemaj pri ni kiel ni pri ili. La loka tajloro en la vilaĝo, kiu kudras al ni simplajn robojn en batikaj ŝtofoj, ankaŭ estas mirinda persono, kiu – envere – saltas supren – malsupren pro ĝojo, kiam ni venas ĉiun jaron.

Man ser sällan några hundar här i vår by, men katter, getter och kor går fria i byn, och på håll hör man aporna.

7. Hur är människorna som bor på denna avlägsna plats, berätta?

Generellt sett är byborna glada och öppna, nyfikna. Det är väldigt fattigt i byn och de flesta bor utan el, vatten och avlopp i små enkla bostäder intill varandra, vilket gör att de stiger upp med solen och går och lägger sig när det blir mörkt. Vi ser dem sittandes utanför husen, ofta med många barn, och de ropar "Jambo!" (Hej!) till oss och vinkar när vi kommer. De är stolta över byns nya skola som vår stiftelse har byggt och driver med små klasser, bra skolböcker och bästa tänkbara lärare. Vi som har följt skolbygget och hela hjälpprojektet är imponerade över hur mycket nytt som skapas varje år.

8. Har du själv något skrivprojekt som du arbetar med på dina resor?

Jag har en romanidé i tankarna, som jag har påbörjat många gånger, men inte gett mig ner på djupet i ännu. Denna gång hoppas jag kunna ta mig några dagar av skrivande bara för min egen skull, efter att kurs nummer två är avklarad, för att komma ner hela vägen i detta projekt.

9. Hur reser man till Zanzibar och vad kostar det ungefär?

Vi brukar flyga via Amsterdam och Nairobi, på så få antal timmar som möjligt (cirka 15 timmar), och då kostar det från Sverige cirka 10.000 sek eller något mer, men många har hittat flyg till lägre pris andra resvägar. Boende och mat kan kosta väldigt litet och väldigt mycket, beroende på hur man vill bo.

En natt på hotell: från ett par hundra sek till tusen sek eller mer per person i dubbelrum. På de dyrare hotellen kostar maten nästan som hemma, på billigare ställen kan du äta för 30 sek. Många av hotellen är alkoholfria, precis som vår stiftelse.

10. Finns det farliga djur på Zanzibar?

Nej. Inte vad vi vet. Vi har hört att det kan finnas ormar om man går ensam in i djup vegetation, men där vi lever och bor finns

Oni malofte vidas hundojn ĉi tie en nia vilaĝo, sed katoj, kaproj kaj bovinoj libere iras en la vilaĝo kaj distance oni aŭdas la simiojn.

7. Kiaj estas la homoj, kiuj loĝas en tiu fora loko, bv. rakonti.

Ĝenerale la vilaĝanoj estas ĝojaj kaj sinceraj, scivolemaj. Estas tre malriĉe en la vilaĝo kaj la plejparto loĝas sen elektro, akvo kaj defluo en malgrandaj etaj loĝejoj unu apud la alia, sekve ili ellitiĝas kune kun la suno kaj enlitiĝas, kiam mallumiĝas. Ni vidas ilin sidantaj ekster la domoj, ofte kun multaj infanoj, kriante "Jambo!" (Hej) al ni, mansignante kiam ni alvenas. Ili fieras pri la nova vilaĝa lernejo, kiun nia fondaĵo konstruis kaj gvidas kun malgrandaj klasoj, bonaj lernolibroj, kaj la plej imaĝeblaj instruistoj. Ni, kiuj observis la lernejkonstruadon kaj la tutan helpprojekton imponiĝas pro kiom multaj novaĵoj estas kreitaj ĉiun jaron.

8. Ĉu vi mem havas skribprojekton, pri kiu vi laboras dum viaj vojaĝoj?

Mi havas romanideon en miaj pensoj, kiun mi komencis multfoje, sed ankoraŭ ne profunde traktis. Ĉi tiun fojon mi esperas havi eblecon rezervi kelkajn tagojn por skribado, nur por mi mem, post ke kurso numero du estos finita.

9. Kiel oni vojaĝas al Zanzibar kaj kiom kostas proksimume?

Ni kutime flugas tra Amsterdamo kaj Nairobi, en kiom eble malmultaj horoj (ĉirkaŭ 15 h) kaj tiuokaze kostas de Svedio proksimume 10.000 SEK aŭ iomete pli, sed multaj trovis aviadon kun pli malaltaj prezoj kaj aliaj flugitineroj. Loĝado kaj manĝo povas kosti tre malmulte, depende kiel oni volas loĝi. Unu hotelnokto: de po kelkaj centoj ĝis mil SEK aŭ pli por persono en duobla ĉambro. En la pli multekostaj hoteloj la manĝo kostas preskaŭ kiel hejme, en pli malmultekostaj lokoj vi povas manĝi pagante 30 SEK. Multaj de la hoteloj estas senalkoholaj, same kiel nia fondaĵo.

10. Ĉu troviĝas danĝeraj bestoj en Zanzibaro?

inga farliga djur. Sjöborrar i havet, gömda i de mörka partierna, finns förstås. Och en och annan irriterande mygga eller geting.

11. Vilket klimat är det i januari?

Det är varmt och skönt, omkring 30 grader Celsius. Ofta sol och halvmolnigt, någon enstaka regnskur kan förekomma. Havet är badkarsvarmt dag- och kvällstid, lite svalare på morgonen. Vi skriver, äter och vistas mest i skuggan.

12. Vilka sjukdomar finns och vilka sprutor måste man ta innan man reser?

När det gäller rekommendationer på vaccin är det individuellt, så man får fråga och rådgöra med sin vårdcentral eller vaccinationscentral.

13. Hur ung respektive gammal kan man vara för att åka med dig till Zanzibar?

Inga åldersgränser för att åka med som "medföljare" till en eller flera som skriver och deltar i kursen. Man behöver kunna klara värmen och orka med resan, som ibland kan innebära väntan på grund av förseningar eller missat anslutningsflyg. Vi har flera gånger haft med barn som "medföljare" till förälder som skrivit, och kursdeltagare har varit dryga 70 år. Man får själv känna efter att man orkar.

14. Om du kommer ihåg ett roligt tillfälle och ett allvarligt på någon vistelse på Zanzibar, vad blir det då?

Vi firade en kursdeltagare och vän som fyllde 70 år här nere med en överraskning i form av Afrikansk Afton, då hon fick dansa till sång och trummor i trädgården utanför vår villa. Det var så roligt för oss alla att det senare blev tradition på mina kurser.

Allvarligt kan det bli när man ser ett litet barn som är sjukt i byn och inte får den uppmärksamhet som vi tycker att sjuka småbarn ska få. Kulturen är annorlunda, och förhoppningsvis tillfrisknar barnen av sig själva. Vi har inte i grupperna haft några allvarligare tillbud, vilket jag är tacksam för.

15. Hur ser sjukvården ut?

Ne, ne laŭ nia kono. Ni aŭdis ke povas troviĝi serpentoj se oni iras sole en profunda vegetaĵaro, sed tie, kie ni vivas kaj loĝas ne troviĝas danĝeraj bestoj. Ekinoj en la maro, kaŝitaj en la mallumaj partoj, kompreneble troviĝas. Kaj kelkiuj iritantaj moskito aŭ vespo.

11. Kiu klimato estas en januaro?

Estas varme kaj agrable, ĉirkaŭ 30 gradoj Celsius. Ofte sunas kaj duonnubas, unuopa pluvego povas okazi. La maro estas varma kiel banujakvo tage kaj vespere, iomete pli varmema matene. Ni skribas, manĝas kaj troviĝas plej ofte en la ombro.

12. Kiuj malsanoj troviĝas kaj kiujn injektojn oni devas ricevi antaŭ la deiro?

Kiam temas pri rekomendo de vakcino, estas individue, kaj oni demandu kaj konsultu sian flegejon aŭ vaccinejon.

13. Kiom juna resp. maljuna oni estu por vojaĝi kun vi al Zanzibar?

Neniaj aĝlimoj estas, por kunvojaĝi kiel akompano al unu aŭ pliaj personoj, kiuj skribas kaj partoprenas la kurson. On devas elteni la varmon kaj havi forton por la vojaĝo, kiu foje kunhavas atendon pro malfruiĝoj aŭ maltrafita konektflugo. Ni plurfoje kunhavis infanojn kiel akompanojn al gepatroj, kiuj skribis, kaj partoprenantojn kiuj havis 70 jarojn kaj iom pli, oni mem sentu se oni havas la forton.

14. Se vi memoras iun gajan okazon kaj iun seriozan... pri kio vi do rakontu?

Ni celebris kursanon kaj amikon, kiu celebris naskiĝtagon ĉi tie per surprizo forme de afrika vespero. Tiam ŝi dancis akompanita de kanto kaj tamburoj en la ĝardeno ekster nia vilao. Estis tiom amuze por ni ĉiuj ke ĝi poste iĝis tradicio en miaj kursoj.

Serioze povas esti, kiam oni en la vilaĝo vidas malsanan infaneton, kiu ne ricevas la atenton, kiun ni pensas ke malsanaj infanetoj devas havi. La kulturo diversas kaj espereble la infano resaniĝos sen helpo. En la grupo ni ne havis iujn pli seriozajn minacantajn akcidentojn, pri kio mi estas danka.

Generellt sett, för fattiga bybor, inte alls bra. På stiftelsens skola har de dock öppnat en väldigt fin sjuksköterskemottagning för barn och vuxna, och i skrivargrupperna skänker vi bland annat paracetamol och egenvårdsprodukter till mottagningen. Om någon i skrivargruppen skulle bli sjuk och vara i behov av sjukvård kontaktar man SOS International, där man får hjälp att komma till en doktor eller ett sjukhus i Stone town, där det finns bra sjukhus och doktorer som de kan rekommendera. Vi har med oss ett reseapotek med det viktigaste, såsom vätskeersättning och stopptabletter vid tillfällig turistdiarré, och vi känner oss mycket trygga här nere.

16. Sist men inte minst hur mår du och dina deltagare idag?

Tack, alldeles utmärkt. Många är lyriska. Tacksam och glad att ha förmånen att få arrangera skrivarkurser och skrivaretreatter här nere, ihop med detta fina hjälpprojekt. Vi skriver och gör gott – i ett.

Med vänlig hälsning, Ann Westermarck

Ann Westermarck, specialist i hälsofrämjande kommunikation, författare och föreläsare.
info@skrivhalsan.se www.skrivhalsan.se

15. Kia aspektas la flegado?

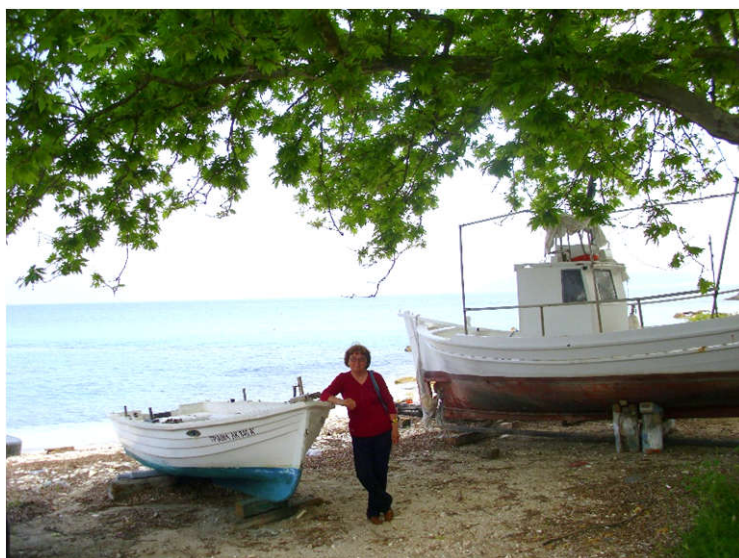
Ĝenerale por malriĉaj vilaĝanoj, tute ne bone. En la lernejo de la fondaĵo ili tamen malfermis bonegan flegistkonsultejon por infanoj kaj plenkreskuloj, kaj en la skribgrupo ni i.a. donacas paracetamolon kaj produktojn por memkuracado al la konsultejo. Se iu en la skribgrupo malsaniĝus bezonante flegadon oni kontaktas "SOS International" kie oni estos helpata veni al kuracisto aŭ al hospitalo en Stone Town, kie troviĝas bonaj hospitaloj kaj kuracistoj, kiujn ili povas rekomendi. Ni kunportas farmacian kesteton por vojaĝo kun la plej grava kiel likvaĵkompensoj kaj haltigtablojdoj je momenta turistdiareo, kaj ni sentas nin tre sekuraj ĉi tie.

16. Fine, lastvice sed ne lastrange, kiel fartas vi kaj viaj partoprenantoj hodiaŭ?

Dankon, tute bonege. Multaj estas entuziasmaj. Mi estas dankaj kaj ĝojaj por havi la kapablon aranĝi skribkursojn kaj specialajn skribadon ĉi tie kune kun ĉi tiu bonega helpprojekto. Ni skribas kaj faras bonaĵon – samtempe.

Kun afabla saluto, Ann Westermarck

Ann Westermarck, specialisto je saniga komunikado, verkisto kaj preleganto.
info@skrivhalsan.se www.skrivhalsan.se

Lenke Szász, verkistino el Rumanio

Eble nova kontribuanto al Ora Ĵurnalo?

Mi petis al Lenke, ke ŝi unue skribu iomete pri si mem.

Jen eta sinprezento.

MI ESTAS PENSIULINO, kaj komencis skribi poemojn, kiam mi pensiiĝis antaŭ dekkvin jaroj. Inspiris min la soleco en kiu mi serĉis konsolon en la pasinteco, en la naturo, en la korespondado kun malproksimaj geamikoj. Nun mia plej kara ŝatokupo, vera pasio, estas la fotado. Miaj temoj estas la naturo, pejzaĝoj, malnovaj domoj ktp.

Esperanton mi ellernis aŭtodidakte ekde 1983. Mi vivas en Transilvanio, en la regiono nomata "Sikullando", ĉar ĝi estas loĝata plejparte de hungare parolanta nacimalplimulto – sikuloj. Ankaŭ mi estas sikula hungarino.

Profesie mi estis instruistino pri la hungara kaj rumana lingvoj. Mi instruis 11–14-jarajn sikulajn geknabojn.

Post la reĝimŝanĝo, ekde 1990 mi instruis ankaŭ esperanton al grupo de gejunuloj kaj

poste ankaŭ al gelernantoj, kiel nedevigan studobjekton. Bedaŭrinde, el la plenkreskuloj tri personoj forpasis, estas nur du kiuj ne praktikas la lingvon sed havas baznivelajn sciojn.

En mia loĝloko, en Praid (hungare: Parajd), nun mi estas la sola esperantistino. Mi praktikas la lingvon per korespondado, legado, skribado. Tri libroj tradukitaj de mi estis eldonitaj, mi gajnis premiojn per poemoj kaj per prozo en diversajn internaciaj literaturaj konkursoj esperantaj.

Dank' al malavaraj geamikoj en Francio, Anglio, Nederlando mi sukcesis partopreni du UK-ojn kaj estis gastigita de esperantaj amikinoj en Francio, Pollando kaj Anglio. En Oxford gastigis min la karmemora Marjorie Boulton, pri kies amikeco mi fieras. Esperanto riĉigis, riĉigas mian vivon, donas al mi multajn ĝojojn.

La pentraĵo pri la kalvinana preĝejo de la najbara vilaĝo estis farita de mia iama lernantino eble antaŭ 45 jaroj.

DOMOJ SEN LOĜANTOJ de Lenke Szasz

Domoj sen loĝantoj,
kun opakaj fenestrovitroj,
kortoj inunditaj per fihomboj,
kie estas viaj gemastroj?

En tiuj forlasitaj domoj
iam estis homoj,
iam ĉi tie estis vivo,
patro, patrino, familio
kaj proksime loĝis avino.

Patro kaj patrino
jam estas en tombejo
kaj la gefiloj laboras ie for
en pli riĉaj landoj de Eŭropo
kie mankas la laborforto.
Nepino flegas fremdan avinon.
Ŝia avino ne havis flegantinon,
ŝi laboradis ĝis la fino.
En ŝia korto estis koko, kokino –
Sed en iu matenkrepusko
vane kriis la koko –
ne plu vekiĝis avino...

Nun kuŝas ŝi apud la vivoparo
en komuna tombo, kun la avo.
Kune ĝis la vivofino ili restis
kaj eĉ poste, kiel decis.

En tiuj neloĝataj domoj
iam vivis homoj.

FROSTO

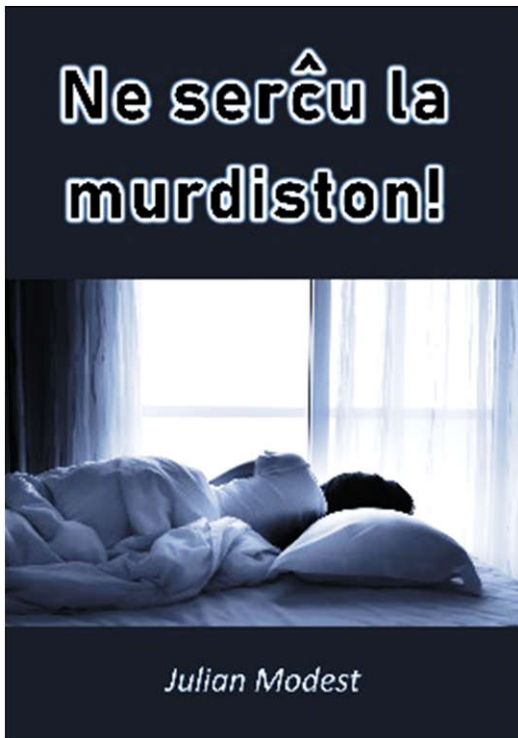
Sur fenestro de balkono
Briletas nun glacifloro.
Aŭdas mi beketadon
De paru' – ĝi frandas lardon
lardopeco vivosava.
Estas en la mond' malvarma.
Eta vivo vivi volas,
Malmulton ĝi nur bezonas.
Lardopeco ja troviĝas,
Eĉ se oni ne tro riĉas.
La viv' al ni ambaŭ karas,
Etan vivon do, mi savas.
Kiam venos la printempo,
Ĝojigos min birda pepo.
Espereble ni ĝisvivos,
Kaj printempe nin revidos.

Pli rimarkindaj verketoj de Lenke Szász:

1. "Mia vojo al Esperantujo" – 3 – a premio de EPĈ en la jaro 2000
2. "La suno kaj la flava floreto" – 3 – a premio de la Belartaj Konkursoj en 2004
3. "Telefoni al vi" – laŭda mencio de la konkurso Liro en 2005
4. "La maldiskreta kamparanino" – 3-a premio de la konkurso Muzo en 2007
5. "Tatjana" – laŭda mencio de Liro en 2008
6. "Kiam mi estis la plej feliĉa en la vivo?" en vol. samtitola en 2008
7. "Ne rapidigu" – 3-a premio de Mikrofone (Ĉinio) en 2008
8. "Averto", "Vintra mateno" – 1-a premio de la konkurso EKRA
9. "Nekrologo" aperis en la antologio "Vizaĝoj" (Svedio)
10. "Miraĝo" kaj "Skribeme" aperis en Literatura Foiro en 2010.
11. "Averto", "Vintra mateno" kaj "Dankpreĝo" aperis en Heroldo de Esperanto (2010).
12. "Mia unua flugo per aviadilo" – Mirmekobo, 2010 – 2011
13. "Falanta folio" kaj "Frosto" – a premio de EKRA en 2011 (Literatura Foiro en 2012)
14. "La maldiskreta kamparanino" aperis en Heroldo de Esperanto en 2011.
15. "Somero de maljunulinoj" aperis en Femina en 2011.
16. "Malplena parfumujo", "Krio vokas", "Kial", "Atendu nur" – 1-a premio de EKRA 2012
17. Hajkoj aperis en Literatura Foiro en 2012. aŭg.
18. "Aŭtuna tago" kaj "Rubaĵoj" – 1-a premio de la konkurso "Hristo Gorov" (2012)
19. "Paĉjo" – 1-a premio de la konkurso EKRA (2013)
20. "La hospitala salono" – 1-a premio de EPĈ (2013)
- 21 "Reviviĝi?" – 2-a premio de EKRA (2014)
22. "Homoj kaj bestoj" (Zagreba Esperantisto, 2014)
23. "La suno kaj la flava floreto" (Esperantista Vegetarano, 2014)
24. "La akacia parfumo" – laŭda mencio de Belartaj Konkursoj en 2014.
25. "La malnova fontoplumo" aperis en La Gazeto 2016)
26. "La greka knabineto" (La Gazeto, 2016)
- 27 "La heliko kaj la lacerto" (2-a premio en Belartaj Konkursoj, 2016)
28. "Nostalgio" (aperis en La Gazeto, 2018.)
29. "La grilo kaj la formiko" (ĈRI 2018. okt.) ... kaj pliaj verkoj.

ROMANO REALISMA KAJ PSIKOLOGIA

de Julian Modest

Recenzo

Julian Modest: Ne serĉu la murdiston! Originala romano en Esperanto, 2019. Eld.: Eldonejo "Libera", Belgio, Lode van de Velde: lodchjo@yahoo.com

Dum la lastaj jaroj la konata Esperanto-verkisto Julian Modest verkis kelkajn krimromanojn: "Averto pri murdo" – 2018, "Murdo en la parko" – 2018, "Serenaj matenoj" – 2018, "Amo kaj malamo" – 2019.

Lia nova romano "Ne serĉu la murdiston!" denove estas krimromano, sed pere de la streĉa krimago Julian Modest talente priskribas la karakterojn de la herooj. La verkisto lumigas la plej kaŝitajn angulojn de iliaj animoj. "Ne serĉu la murdiston!" beletre montras socion, en kiu regas korupto, malĉasteco, hipokriteco, avido. Tie la mono estas gvidforto. La mono kaj potenco solvas eĉ la plej komplikajn kaj malhonestajn problemojn. La potenco, kiu kaŝas la krimagon, ordonas al la polico ne serĉi la murdiston.

"Ne serĉu la murdiston!" estas psikologia romano, kies aŭtoro starigas aktualajn demandojn: kia estas la vera vivo, kiaj personoj kaŝiĝas malantaŭ la altaj ŝtataj postenoj, kia estas ilia moralo? Ĉu ili havas idealojn, ĉu ili honeste vivas aŭ estas hipokrituloj?

En la romano la rolantoj estas malmultaj, sed detale karakterizitaj. La konflikto nestas en la

animo de la ĉefrolulo, komisaro Kalojan Safirov, kiu ŝatas sian profesion, estas diligenta kaj honesta, sed li ne povas kontraŭstari al la kruela potenco. Nur la gejunuloj donas al li esperon je pli bona kaj pli morala vivo.

KIM

El <http://esperanto.net/literaturo/autor/mihalkov.html> mi prenis la jenan informojn pri la verkisto:

Georgi Mihalkov (Julian Modest) MIHALKOV, Georgi (MODEST, Julian). 1952. Bulgaro el Sofio; psikologo, bibliotekisto. Esperantisto de 1973. En 1977 edziĝis al hungara esperantistino kaj de tiam ĝis 1985 vivis en Budapeŝto, poste denove en Sofio. Kunlaboris per noveloj, recenzoj kaj eseoj en "Heroldo", "La Kancerkliniko", "Hungara Vivo", "Literatura Foiro", "Fonto" kaj aliaj revuoj. 1985–88 eldona redaktoro de Bulgara Esperanto-Asocio. 1986–92 lektoro pri Esperanto en Sofia universitato. Verkas rakontojn ankaŭ bulgare.

En nia esperanto-biblioteko en Stannum (proksime al Gotenburgo) kompreneble troviĝas libroj de Julian Modest. /Siv

Jarmila Rýznarová – artikolo el la ĉeĥa revuo Informilo

Malgraŭ siaj 90 jaroj Jarmila ŝajnas korpe – kaj precipe mense – vigla. Komence de la naŭdekaj jaroj mi partoprenis renkontiĝon en Pardubice, Ĉeĥio. Tiu kongreso kun Frenet-pedagogoj el plural landoj estas unu el la plej bone organizitaj kongresoj, al kiu mi iam aliĝis.

Mi deziras al Jarmila multajn pliajn sanajn jarojn. Ni bezonas vin!

Mi prenis la malsupran tekston de la ĉeĥa retrevuo Antaŭen.

/Siv

Jarmila Rýznarová

En la mezo de decembro ĝisvivis signifan 90-jariĝan vivjubileon s-ino Jarmila Rýznarová. Kiel nepino de direktoro de Komerclernejto en Pardubice de Jaroslav Skácel ŝi ne nur naskiĝis tie, sed ankaŭ elstudis kaj restis fidela al Pardubice preskaŭ la tutan sian vivon. En la kvindekaj jaroj ŝi komencis studi la internacian lingvon Esperanto kaj tiu ĉi hobia akompanas ŝin ĝis nun.

Dum la jaroj ŝi gvidis lingvajn kursojn por plenkreskuloj, instruis en someraj tendaroj, fondis infanan kurson en lernejo kaj la duan klubon de esperantistoj en Pardubice. Ŝi ekkunlaboris kun Asocio de esperantistoj-handikapuloj kaj post la morto de ĝia fondinto Josef Vaněček en la jaro 1998 transprenis ĝian gvidadon ĝis la jaro 2007. Ĝis

nun ŝi ĉiumonate eldonas por membroj de AEH la gazeton "Informilo" kun suplemento "Antaŭen" kaj senĉese restas sekretariino de la klubo.

Jarmila Rýznarová estas tre agema ankaŭ en la literaturaj laboroj. Ŝi ne nur kompilis historiojn de sia branĉoriĉa familio, sed ŝi kompilis el diversaj pecetoj kaj postrestaĵoj libreton pri la vivo de d-ro Stanislav Schulhof, fondinto de E-klubo de Pardubice, signifa pardubica patrioto kaj dentisto, kompreneble kun lia poezio. Jarmila verkis ankaŭ libreton pri la vivo de profesoro F. V. Lorenz, kiu eldonis la unuan Esperantan lernolibron en Ĉeĥio. F. V. Lorenz post la foriro el Ĉeĥio vivis multajn jarojn en Brazilo, tie li fariĝis fama verkisto kaj poligloto.

J. Rýznarová ankaŭ tre ŝatis organizi vojaĝekursojn al la universalaj kongresoj kaj aliaj aranĝoj por Esperantaj anoj de la tuta respubliko. Ofte ŝi skribis al gazetoj, regionaj bultenoj, ŝi havis rilatojn ankaŭ en radio Pardubice.

Okaze de la tre signifa jubileo ni ĉiuj deziras al ŝi pliboniĝon de la sano, trankvilan vivaŭtunon kaj multe da energio por plua agado.

Pere de ŝiaj filinoj Lenka kaj Mirka la gratulojn sendas la klubanoj kaj ĉiuj anoj de AEH.

Arabaj proverboj

Bona mensogo povas iri de Bagdado ĝis Istanbulo dum kiam la vero serĉas siajn sandalojn.

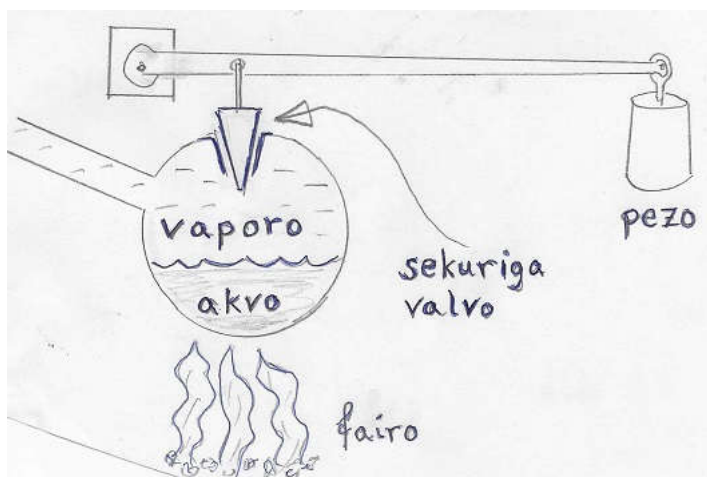
Kiel bela la hakilo estas en mano de aliulo.

Tiu, kiu disverŝas pinglojn devas ne ĉirkaŭpaŝi nudpiede.

Viro kun malgranda prudento havos lacajn piedojn.

Tiu, kiu ŝtelas ovon ŝtelas kamelon.

La evoluo de la vapormaŝino

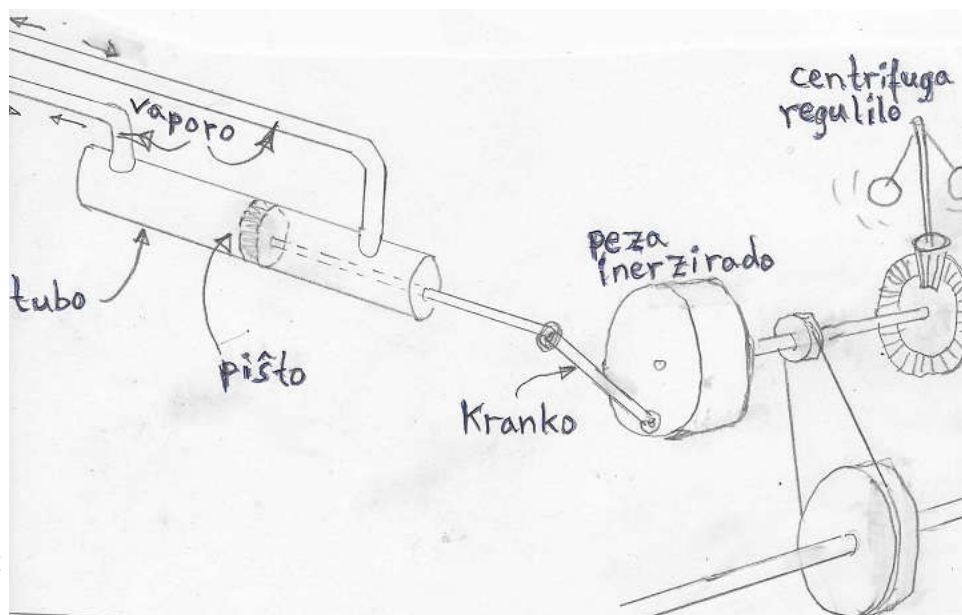
La antaŭvenintoj de la vapormaŝino estis pluraj, sed ili ne povis fari iun efektivan laboron. Unue je la dua duono de la deksepa jarcento, la evoluo ekrapidiĝis.

Denis Papin konstatis ke vaporo en fermita spaco povis atingi tiel fortan premon ke la ujo eksplodis. Pro tio li inventis *sekurigan aparaton*, kiu malfermas valvon kiam la premo atingas certan nivelon, kaj denove fermas ĝin kiam la premo malpliĝas. Li ankaŭ inventis *piŝton en tubo* kie la piŝto suprenpremiĝas pro la vaporpremo.

Multaj inventistoj kontribuis al la evoluo, ekzemple la Markezo de Worcester, Thomas Savery, Thomas Newcomen kaj Humphrey Potter. Ĉiu alportis sian "brikon".

Sed la maŝinoj ankoraŭ nur maksimume povis esti uzitaj por ekzemple ellevi akvon el minejoj kaj ili estis multekostaj en funkcio. Ne antaŭ la maŝino de John Watt oni konstruis maŝinon kiu faris pli da laboro ol kion ĝia funkcio postulis.

Li enigis la *kondensilon*, la *duoble-efikan vapormaŝinon*, la *krankon* inter piŝto kaj ŝafto kaj la *inerciradon*, kiu devigis la maŝinon trapasi la returnpunkton (kiam la piŝto turniĝas en la tubo). Li ankaŭ inventis la *centrifugan regulilon* kiu detenis la maŝinon rapidegi tro. La unua vapormaŝino kun rotacia movo por praktika uzo komencis esti uzata la jaron 1782 kaj funkciigis muelilon. Preskaŭ ĉiuj vapormaŝinoj en Anglio, Usono kaj Eŭropo dum la 18a kaj la 19a jarcentoj devenis de la maŝinuzino de John Watt en Soho, London.

Se la papo ne arestis Galileo Galilei 150 jarojn antaŭ tiam, la tuta evoluo de maŝinoj kun vapormaŝinoj, eksplodmotoroj ktp, ankaŭ povus esti komencita 150 jarojn antaŭe. Li havis ideojn pri vapormaŝinoj sed ne povis daŭrigi ilin ĝis la fino kiel arestita.

Mia manio por Galileo eble estas troa, sed mi kredas ke ni eble povus havi spacaviadon eĉ en la 19a jarcento! Tio eble estus malbone? Feliĉe ni neniam ekscios!

Lasse Granat

El la Turka Stelo: Esperantistaj kunvenoj en Turkio

Ligilo al Turka Stelo: <https://esperantoturkiye.wordpress.com/category/dergi-revuet/>

Ĉu ĉi tiu kultura heredaĵo estas ankoraŭ vivanta?
Ĉu ĉi tiu kultura heredaĵo estas ankoraŭ vivanta?
aradigimuz ĉozum
ESPERANTO
olabilir mi?
• Esperanto nedir, ne değildir
• Esperanto'ya hızlı bir giriş
13 Aralık | 18.00
Deliler Kahvehanesi, Unkapanı

Laŭ la redaktoro de Turka Stelo, Vasil Kadifeli, multaj junuloj – kiel en Eŭropo – ne emas legi librojn. Kaj eĉ pli malfacile estas igi ilin legi esperante. Mallongaj historioj estas pli

allogaj. Tial li prenas tekstojn de konataj verkistoj kaj publikigas ilin en Turka Stelo. Bona ideo, ĉu ne? /Siv

LA AVIADILO – rakonto de Neĝati Ĝumali

El Esperanto Türkiye.

Mia patro tute ne ŝatis, ke aliuloj enmiksiĝu en siaj aferoj, do, li neniam parolis pri kio li intencis fari. Kaj al neniu li parolis pri lia intenco sendi min al liceo en Istanbul. Sed pro mia ekscitiĝo viziti Istanbulon mi iomete babiladis al kelkaj de miaj amikoj. La novaĵo rapide disvastiĝis en la urbeto.

La islamanoj de Florina¹ tute ne aprobis la decidon de mia patro. Laŭ ili, la knabinoj devus lerni ĉe la hoĝao² parkerigi la Koranon, kaj la knaboj devus lerni en la gimnazio, kaj ĉio ĉi sufiĉus. Pli ol tio estus domaĝo.

Edukado disigas la knaboj de sia patra hejmo kaj deŝiras ilin de sia urbeto. Ĝi estis pordo de disigo. La edukita knabo poste ne plu estus utila por la patra hejmo. Ili komencus salajriĝi

kaj vagadi de loko al loko kaj ne ekloĝus ie ajn. La islamanoj favoris la loĝantan vivmanieron. Ili estis feliĉaj kun siaj domoj, vinberejoj, kampoj, fruktoĝardenoj, magazenoj. Ili fakte estis sataj homoj. Ne estis grava por ili, ĉu ili posedis multajn aŭ malmultajn varojn, ĉu iliaj magazenoj faris multajn aŭ malmultajn negocojn. Neniu plendis pri la malgrandeco de iliaj domoj por siaj familioj, pri la nesufiĉaj vinberejoj aŭ kampoj. Ili bredis unu bovinon aŭ unu kaprinon kaj kvin ĝis dek kokinojn, kaj plue kreskigis kelkajn prunarbojn en siaj ĝardenoj. Sufiĉis por ili la tritiko de ilia kampo, la lakto kaj ovoj de iliaj bestoj, la fruktoj de iliaj arboj. «Danke al dio, ke Li montris al ni tiujn tagojn» estis la plej aŭdata eldiro el liaj buŝoj. La metiistoj kiu laboris inter la stratoj en la najbarejo en siaj malgrandaj magazenoj estis kontentaj pro sia vivo. La tuttaga vendado de la nutraĵvendejoj konsistis el keroseno por la petrollampoj, kandeloj, alumetoj, sapo kaj dolĉaj ostitaj kikeroj. Kaj tamen ilia vizaĝo ridis. «Eĉ se ĝi ne fluas, ĝi gutas» ili diris. Ili ŝajne ne malfermis siajn magazenojn por enspezi monon sed por pasigi tempon. Ĉar, ĉu ili tion elparolis ĉu ne, ilia sinteno estis resti tie, ankriĝi en siaj lokoj kaj gvati la urbeton.

La edukitaj homoj en la urbeto estis ĉefe la grekoj kaj la guberniestro kaj la oficiroj nomumitaj el Istanbul. La doktoroj en la urbeto estis grekoj. La apotekisto greko. La unusola advokato estis greko. La bezono pri edukiteco inter la islamanoj estis nove aperanta. La barbisto s-ro Ŝerif sendis sian filon al la liceo en Monastir³ kaj poste al Istanbul por fariĝi kuracisto. La gvardisto s-ro Zuhtu, sen konsiderante sian povrecon, sendis sian filon al la ŝtatlernejo pri politikaj aferoj en Istanbul. La islamanoj de la urbeto taksis tiujn kondutojn kiel blasfemon. Laŭ ili, tiuj du viroj tute ne sciis siajn limojn. Ĉu ne sufiĉus al la filo de barbisto Ŝerif fariĝi cirkumcidisto ĝuste tiel, kiel li? Pro kio li fariĝos kuracisto? Ĉu li malsatos? La

loĝantaro posedos sufiĉajn knabojn por ke ili espezu monon. Ankaŭ la konduto de gvardisto Zuhtu estis ridinda, laŭ ili. Ĉu la filo de gvardisto povus esti guberniestro, provincestro? Eĉ se li fariĝus guberniestro en Florina, ĉu la loĝantaro obeus al liaj ordonoj? «Ĉu vi ne estas la filo de gvardisto Zuhtu?» oni demandus. «Ĉu vi estas tiu, kiu montros al ni la bonon kaj malbonon?»

Kiam oni aŭdis, ke mi vojaĝus al Istanbul, tiuj, kiuj ne kuraĝis diri ion al mia patro, komencis haltigi min surstrate. La lama s-ro Reŝit riproĉis min. «Ho ve, Mustafa, li diris, kion plu vi deziras? Vi posedas vinberejon kaj kampon ĉe Sarimeŝe. Via patro posedas magazinon pri teksaĵoj. Por kio estu via edukiteco? Via patro elspezos monon por la veturado al Istanbul, por la lernejo. Anstataŭe, li povus aĉeti por vi vinberejon aŭ ĝardenon, aŭ malfermi por vi magazinon. Tiu decido estus pli saĝa!»

Mi al tio provis nur murmuri ion kiel: «Mia patro scias...» sed li parolante pli kaj pli koleriĝis:

«Ĉu vi estas tiu, kiu volas iri al Istanbul kaj lerni pli? Aŭ ĉu estas via patro, kiu volas tion?»

Mi ne scias pro kio, sed ĉu eble pro ke mia patro ne aŭdu riproĉojn? Aŭ ĉu pro ke mi volis iomete fanfaroni? Mi murmuretis dirante: «Mi...»

«Ni ankaŭ havas knabojn. Vi fariĝos malbonaj ekzemploj al ili pere de tiu emo. Eble post iom da tempo, ili ankaŭ ekvolos iri al Istanbul. Ne restos komforto kaj paco en niaj hejmoj!»

«Se vi foriros, se la alia foriros al kiu restos tiu urbeto de Florina? Al kiu ni liveros tiun landon? Kion vi volas atingi per tiu forlasado? Ĉu vi volas, ke niaj vinberejoj, niaj ĝardenoj restu al grekoj aŭ al bulgaroj? Ĉu vi volas, ke ili venu kaj ekloĝu kun siaj malpuraj pugo en niaj hejmoj? Ĉu via koro ne doloras pri tio? Ĉu via cerbo ne funkcias? »

Same al lama s-ro Reŝit, kelkaj aliaj ankaŭ haltigis kaj riproĉis min dum tiuj tagoj. Sed miaj amikoj enviis pri mia iro al Istanbulo, kaj elparolis siajn pensojn, siajn revojn, siajn sopirojn pere de diroj: «vi vidis la sultanon», «vi vagados en Bejoglu»⁴. Sed en la fino la decido de mia patro ne ŝanĝiĝis. Li sendis min al Istanbulo.

Estis du jaroj poste. En 1912 dum la someraj ferioj kiam post la vendreda tagmeza preĝo, la lama s-ro Reŝid kaj liaj amikoj, ĉirkaŭis min kaj komencis pridemandi pri kio okazas en Istanbulo, kion mi vidis tie, kion mi lernis ktp. Mi volis rakonti al ili ĉiun aspekton de Istanbulo, kiun ili ŝatus. Mi parolis pri moskeoj, pri la vendreda preĝo de la sultano, pri la ponto de Galata⁵. Sed al ĉiu de tiuj temoj ili tuj demandis «Kio alia?» «Kion alian vi volas? mi diris. Mi estas lernanto...». La lama s-ro Reŝid komencis denove koleri: «Vi ja vidis ion, vi vidis ion alian...»

Mi ruĝiĝis:

Kion mi vidis?»

«Rakontu pri tio! Kial vi ne rakontas pri ĝi? En la stratoj vi rakontas al ĉiuj viaj amikoj. Kial vi ne diras ion al ni?»

Mi komprenis pri kio ĝi temis. Sed, ĉar mi ne sciis kio povus okazi post tiu konduto, mi pretendis, ke mi ne komprenis.

«Ĉu ĝi flugas en la aero? Ĉu ĝi estas bruega? Rakontu al ni, kiu estas tiu mensogo?»

Pri la aviadilo li temis. Mi vidis aviadilon. La plej grava afero de tiu jaro estis la aviadilo por mi. Proksime al la ferioj, iun tagon, kun nia lernejo ni vizitis Yesilköy urbeton⁶, kaj la spektaklon de aviadilisto s-ro Fethi. Ni vidis s-ron Fethi apud sia aviadilo. Ni vidis kiel li flugis kun sia du-flugila unu maŝina aviadilo. Kiel li kuŝigis la aviadilon flanken, kiel li enplonĝis vertikale al la tero, kaj poste kiel li surgrimpis supren al la aero kaj en tiu momento ni restis senspiraj. Pli poste ni ĉirkaŭis s-ron Fethi. Ni rigardis al li kiel fabela heroo kiu alvenis el la ĉielo. Dum tri monatoj

mi pensis daŭre pri tiu neforgesebla spektaklo. La aviadilo kaj la kuraĝo de s-ro Fethi estis la fonto de mia admiro. Mi tiun daŭre rakontis al miaj amikoj ekde mia reveno al Florina. Kaj mia entuziasmo reviviĝis eĉ per tia malplaĉa malfermo de la temo.

«Aviadilo!» mi diris.

«Kio estas tio?»

Mi ne sciis de kie mi komencu rakonti al ili tiun gravan okazaĵon.

«Kiel birdo. Ĝi flugas.. Du flugila...»

S-ro Reŝit kaj liaj amikoj rigardis al mia vizaĝo kun pli kaj pli malplaĉa sinteno.

«Diru ke... ĝi estas ia... fluganta aŭtomobilo...»

Komencis la murmurado:

«Ĉu fluganta aŭtomobilo?»

«Kiel ĝi povas flugi?»

«Kiel povas okazi tia afero?»

«En la fronto estas heliko. En ĝia malantaŭo estas ĝia vosto. Ĝia korpo estas kiel birdo. En la brusto ĝi estas larĝa, kaj ĝi malplilarĝiĝas malantaŭen... Anstataŭ la piedoj de la birdo ĝi havas radojn...»

Por montri al ili la flugilojn de la aviadilo mi etendis la manojn kaj mi daŭris la rakontadon. Sed mi aŭdis pli da murmuroj:

«Ĉu li parolas al ni ĝuste? Ĉu li inventas mensogojn? Ĉu li trompas nin?»

«Ĉu vi kredas je tio? Ĉu povas okazi tia afero?»

Estis evidente ke ili malŝatis tion, kion mi rakontis al ili. Preskaŭ je la fino de mia rakonto, ili ne plu povis elteni sin:

«Eble la lernejo alportis vin al ĵonglisto, ĉu ne?»

«Ĉu via patro sendis vin al Istanbulo por tiaj aferoj? Ĉu por ke vi revenu kaj rakontu al ni viajn revojn?»

Komencis diskutado inter ili:

«Ĉu homo povas flugi?»

«En la Korano ne estas mencio pri tio?»

«Se homo povus flugi, tion certe la Korano menciis?»

«Li plej eble konfuziĝis la ĉefanĝelon Gabrielo, Dia saluto estu sur li, kun tiu s-ro Fethi... »

«Ĉio, kio troviĝas en la estonteco de la homo estas menciita en la Korano. Nia s-ro Profeto jam malkovris ĉion, kio okazis kaj okazos, ekde la fondo de la mondo ĝis la apokalipso, al siaj servantoj. Nia Hafiz⁷ Ibrahim jam dirus tion al ni, li ne atendus, ke tiu knabo iri al Istanbulo kaj reveni por malkovri tion al ni.

S-ro Reŝit denove malsuprenigis forte sian bastonon kvazaŭ trapikante la grundon.

«Pento, pentu! Ĉu vi ne estas filo de islamano, ĉu mi ne scius kiu vi estas, mi pensus ke vi estas nekredanto. Via avo, antaŭ tridek jaroj, pilgrimis. Nur post tri monatoj li sukcesis reveni hejmen. Neniu havis la ŝancon atingi tian rekompencan. Same al nia Hafiz Ibrahim, vi estas filo de islamano kiu permane skribis kaj reproduktis tiom da Koranoj. Ĉu taŭgas al via buŝo tiuj mensogoj? Mi ne aŭdu, ke vi tiom grande pekos denove...»

Ili, unu post la alia, riproĉante min foriris el mia ĉirkaŭo. Sen rigardante al mia vizaĝo ili disiĝis.

Sed en tiuj tagoj, en la gazetoj estis tiom da artikoloj pri aviadiloj. Tamen ili neniun gazeton prenis enmane. Italoj jam uzis aviadilojn en la milito de Tripolo⁸ ĵus dek monatoj antaŭe.

Pasis tri monatoj kaj komencis la milito en Balkanoj. Novembre du grekaj aviadiloj aperis

Necati Cumali (1921–2001) estis turka verkisto de noveloj, mallongaj rakontoj, eseoj, kaj poemoj. Li naskiĝis ĉe albana familio en Florina, nuntempa

supren de Florina. Ili bombis la fervojojn kaj forflugis. La eksplodoj aŭdiĝis en la urbeto.

Komencis kurado tien kaj reen en la islama najbarejo. Homoj alfrontis la aferon per diro kiel: «Venis la fino de la mondo. Signo de apokalipso. Tiuj nekredemuloj enmiksiĝas en diaj aferoj...». Neniu inter ili diris ke tio, kion mi rakontis al ili estis vero. Ĉiuj, tiuj maljunaj islamanoj, finis siajn vivojn kredante, ke Dio kreis homon por iradi sur la grundo, kaj tiuj, kiuj interesiĝis al flugado tiel, kiel la anĝeloj en la ĉielo, tiuj, kiuj malhelpis la pacon de la ĉielo, iam estos punataj.

(1) **Florina** – urbo en norda Grekujo apud la bordo de Norda Macedonujo.

(2) **hoĝao** – aŭ imamo, teologo kaj kultoficanto de moskeo.

(3) **Monastir** – urbo nuntempe en Norda Macedonujo, kies nuntempa nomo estas Bitola.

(4) **Bejoglu** – Distrikto kaj la ĉefa strato de tiu distrikto en Istanbulo, pli okcidenteca, kie troviĝis kinejoj, teatrejoj, restoracioj, kaj amuzejoj.

(5) **ponto de Galata** – Galata estas distrikto apud la Ora Korno en Istanbulo sur kiu troviĝas ponto kun la sama nomo.

(6) **Yesilkoj** – distrikto de Istanbulo kie oni konstruis la unuan flughavenon.

(7) **Hafiz** – estas tiu, kiu parkerigis la Koranon, ĝi ankaŭ estas homo kiu kantas preĝojn

(8) **Tripolo** – urbo en Libio en norda Afriko kie okazis bataloj dum la Unua Mond Milito.

Tradukis **Vasil Kadifeli**

* Ĉerpita el la rakontaro “Makedonio 1900” de Neĝati Ĝumali.

Grekujo. Lia familio poste ekloĝis en Urla, İzmir laŭ la popolŝanĝo interkonsento inter Turkujo kaj Grekujo (1923). /Siv

Ebbe Vilborg en memoro

Ĉiam, kiam mi bezonas vortaron mi vidas lian nomon. En Ora Ĵurnalo numeroj 14, 15 kaj 16 ni havis memoran artikolon pri Ebbe, kiu forpasis la 30an de decembro en 2018.

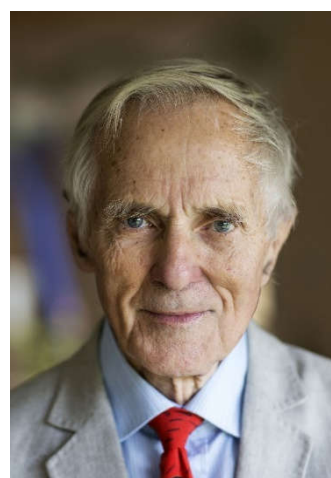
Bo Sandelin skribis pri li en Göteborgs-Posten kaj dufoje en 'La Espero'.

Antaŭ kelkaj monatoj mi ricevis du leterojn, kiuj ambaŭ temas pri Ebbe Vilborg.

Mi citas parton el la sveda teksto. /Siv

Sven-Tage Teodorsson, fil dr i grekiska 1974. Universitetslektor vid Göteborgs universitet 1983–1989. T.f. professor vid Göteborgs universitet 1990–1991. Docent vid Göteborgs universitet 1991–1999. Har också studerat latin, klassisk fornkunskap, antikens historia, lingvistik, nygrekiska, tyska, italienska, spanska. Mer finns att läsa via länken nedan*.

Från ett brev av **Bengt Alexanderson**, tidigare överbibliotekarie i Göteborg, bosatt i Jörlanda. Från 1983 överbibliotekarie i Riksdagsbiblioteket:

"[...] Ebbe Vilborg var ju ledamot i vårt lärda sällskap Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg, och jag har skrivit minnesord över honom där. De kommer så småningom i vår årsbok.

[...] Efter docenttiden var Ebbe lektor i latin och grekiska vid läroverk här i staden. Han kom då att ägna sig åt två andra intressen jämte grekiskan, nämligen latin och esperanto. Han sammanställde en omfattningsrik svensk-latinsk ordbok, som inte bara tar upp antikens latin, utan även bildningar, som skapats för nya begrepp. Den som vill veta vad "klämdag" eller "skateboard" heter på latin, kan alltså rådfråga denna bok. Och som fallet är med

Sven-Tage Teodorsson skribas:

"[...] Jag sänder här minnesorden i Svenska Dagbladet. Det har dröjt alldeles för länge med minnesorden. Jag hade väntat mig att de skulle hamna i Göteborgs-Posten, men till slut skickade jag minnesorden till SvD, och det dröjde knappt en vecka, innan texten kom!

Jag har själv studerat – inte esperanto – men Mykensk grekiska, och jag engagerade Ebbe en gång att hålla föredrag om detta ämne för grekistuderande på klassiska institutionen.

Vi minns Ebbe som en synnerligen fin människa, försynt och mycket vänlig och tillmötesgående.

Bästa hälsningar!"

moderna lexikon, saknas inte heller de s.k. fula orden. I slutet finns också kända bevingade ord på latin, men dessa ägnade Ebbe senare en särskild bok, "Latinska citat". Där finner man mycket som är välkänt, *aurea medeocritas*, "den gyllene medelvägen", *cogito, ergo sum*, "jag tänker, alltså är jag till", men också många mindre kända träffande uttryck, allt med uppgivande av varifrån uttrycket kommer.

Det allra mesta är sakligt innehåll, men någon lustighet finns med. Man har betecknat människan som den visa varelsen, *homo sapiens*, till skillnad från andra varelser, men också som *homo ludens*, människan som den lekande varelsen, också något karakteristiskt för människan. Någon, kanske är det Ebbe själv, har nu föreslagit benämningen *homo telephonicus*, den med telefon försedda varelsen, ett minst lika utmärkande drag.

Kanske någon höjer på ögonbrynen inför *nemo saltat sobrius nisi forte insanit*, "ingen dansar nykter, försåvitt han inte är vansinnig", vilket finns hos Cicero.

Till dessa citat lade Ebbe till något, som han kallade Oklassiska citat, kända uttryck, som han översatt till latin. Där finns berömda ord av Churchill, som 'Aldrig har så många haft så få att tacka för så mycket'. Dock saknar man 'Blood, sweat, toil and tears', så här återstår att göra.

Blandarens ord gör sig minst lika bra på latin, 'Den som syndar, sover inte', *qui peccat non dormit*. Ett och annat kan man nog förstå utan så stora latinkunskaper, t.ex. *Nomen mihi Bond, Jacobus Bond*. 'Hur kommer det sig', frågar någon, 'att allt som jag tycker om framkallar cancer hos möss?' Detta har fått sin oklanderliga tolkning på Ciceros språk.

[...] Ebbe kom att göra stora insatser för esperanto. Han lärde sig detta språk som 14-åring och fann att detta gjorde det lättare att lära även skolspråken och förstå dess uppbyggnad. Han utgav en 'Ordbok Svenska Esperanto', som kallats en guldgruva för svenska esperantister, och även mindre ordböcker. "Hur skulle vi ha klarat oss utan hans ordböcker?" utbrister en representant för rörelsen i minnesord över Ebbe.

Storverket är en etymologisk ordbok över esperanto i fem volymer, där han spårar ursprunget till ordförrådet.

Ebbe innehade viktiga förtroendeposter inom esperantorörelsen: han var rektor, dvs snarast ordförande för Svenska Esperanto-Institutet som har sitt säte i Göteborg. Institutet har till uppgift att väcka intresse för teoretiskt och praktiskt studium av esperanto och anordnar kurser och examina i språket. Han var ledamot av Esperanto-Akademien, vars uppgift är att utöva kontroll över språket och godkänna nya ord, och av Esperantorörelsens Världsförbund, som har säte i Rotterdam. Till dess verksamhet hör att varje år anordna en världskongress, att publicera och distribuera böcker och att hålla ett viktigt bibliotek. Ebbe var där hedersledamot. Här i Göteborg var han uppskattad föreläsare om nyutkommen litteratur på språket.

Ebbe erhöll 2006 en belöning ur Svenska Akademiens egna medel. Man nämner hans insatser som esperantist, lexikograf och förmedlare av språkligt arv från grekiska och latin."

/Bengt Alexandersson

* <https://sprak.gu.se/kontakta-oss/pensionerade-larare-och-forskare/teodorsson-sven-tage>

Einar Dahls esperantominnen

*Fortsättning från föregående nummer.
Avslutande delen.*

Esperanto – lite av varje

I massor av artiklar i olika tidningar har jag propagerat för Esperanto, polemiserat mot motståndare och anhängare av andra världsspråksprojekt som Ido, Occidental och Interlingua, deltagit i muntliga diskussioner och hållit föredrag och föreläsningar, lett instruktionskurser och studiecirkel och gjort översättningar från Esperanto till svenska och översatt och skrivit för olika esperantotidningar.

Självfallet har jag medverkat i Svenska Esperanto-Förbundets tidning *La Espero*, i UEA:s tidskrift *Esperanto*, i den fria tidningen *Heroldo de Esperanto*, i tidskriften *Oomoto* m.fl.

Som Riksstudieledare i Svenska Esperanto-Förbundet under åren 1933–1937 arbetade jag mycket inom SEF:s studieverksamhet, utarbetade studieplaner, besökte klubbar för föredrag och skrev artiklar och anvisningar.

På Förlagsföreningen Esperantos förlag – Eldona Societo – gav jag 1932 ut: *Hur man leder fortsättningskurser i Esperanto* och två övningshäften: *Dialogoj och Dialogoj kaj komidietoj*.

Om *Dialogoj* skrev i *Heroldo de Esperanto* den framstående esperantisten Max Butin följande recension:

”Mi konfesas, ke mi ne konas same bonan kaj altnivelan dialogaron en Esperanto. Inda al nia konata, la libreto estas same instrua kaj interesa.

Dahl ne elektis eluzitajn banalaĵojn, stultajn demandojn pri "la ĉambro" ktp, li ĉerpis el la praktiko en maniero mirinda.

[...] se la kursanoj inter si ekzercas la bonegajn dialogojn de Dahl, ili tre rapide perfektigos en la flua parolado de same bona Esperanto. Grandsukcese oni jamu la libreton en Svedujo.”

Jag skrev också en korrespondenskurs i Esperanto för Korrespondensinstitutet Brevskolans räkning.

I det internationella arbetet för Esperanto har jag aktivt medverkat på olika områden.

Under den tid på 1920–1930-talen, då Robert Kreuz var generalsekreterare i Centra Oficejo, deltog jag i de sammanträden, som vid de universella kongresserna ordnades för landsorganisationernas representanter, som tillsammans bildade Kontstanta Reprezentaro – KR – och tjänstgjorde ibland som sekreterare med belgaren Franz Scoofs som ordförande.

När den internationella esperantorörelsen samlades under namnet UEA – Universala Esperanto-Asocio – invaldes jag som D-medlem i UEA:s parlament – Komitato. – Jag invaldes på grund av mina insatser och kvalifikationer och fungerade fram till Hamburg-kongressen 1974. – Jag har vid London-kongressen 1971 erbjudits plats i UEA:s styrelse.

År 1946 i pingsthelgen var Svenska Esperanto-Förbundet samlat till årsmöte på Bohusgården i Uddevalla. Jag skötte om organisationen och skrev en bordsvisa på Esperanto till pingstaftonens samkväm. I pingstdagens förhandlingar gjordes ett avbrott – då jag med min esperantoskolklass höll lektion inför kongressen, något som livligt uppskattades.

En liten händelse utanför men dock i samband med denna kongress vill jag berätta.

Det var nämligen så, att jag vid denna tid var biodlare och hade fem kupor uppställda bakom villan.

På pingstafton hämtade jag med min cykel boktryckare Bernhard Eriksson och hans väska nere vid järnvägsstationen för vidare transport till Bohusgården. Det var god till kongressens öppnande, varför vi tog vägen över Kristinebergsvägen 16. Maja var i stan.

När vi kommer knegande i backen upp till vårt tusculum, så möter jag Olga på Kristineberg, som tjänade hos vår granne Possessionaten Johnsson. Hon sa, genast hon fick syn på mig:

– Magisterns bin svärmar.

Pingsten det året var ovanligt het, och en drottning med följe hade givit sig iväg och satt i en surrande klump i en buske på tomten.

Här gällde det att handla snabbt, ty tiden var knapp. Jag parkerade vännen Bernhard inomhus, satte på mig handskar och ansiktsskydd i form av en hatt med flor, som stacks under rocken. Har nu en kupa svärmat, tänkte jag, när jag satte ut en kupa över svärmen i busken för att fånga in de förrymda, så är det i detta heta solväder risk för, att det finns drottningar också de andra kuporna, som under kongressdagarna kan få lust att se sig iväg. Bäst att ta en titt på kakorna i kuporna och kontrollera, att inte svärmlust föreligger, och då eventuellt ta bort den nya drottningen eller en drottningcell, som var kläckfärdig.

Sagt och gjort, och görandet gick i högsta möjliga fart. Allt gick bra, men vid sista kupan hände det. Ansiktsfloreten hade under jobbet åkt ur kavajen och det var fritt fram nerifrån och upp i ansiktet. Antagligen ruskade jag oförsiktigt på en ram, när jag lyfte upp den för att syna den. Bina kände sig störda och samtidigt, som jag hörde det ilskna surr, som skvallrar om, att bina är retade, så kände jag under hakan en massa stick som av nålar. Ett

tiotal bin hade kommit innanför slöjan och stuckit till med gaddarna.

Jag kunde ingenting annat göra än att med den stickande svedan under hakan, granska återstående ramar, sätta dem tillbaka och lägga på täckbräderna...

Svedan var gräslig, och jag kom fort in i hallen och framför spegeln plockade jag bort bin och gaddar med benägen hjälp av vännen Bernhard.

När det var avklarat, så gav vi oss iväg till Bohusgården. Bigiftet verkade, så att när jag på eftermiddagen hälsade kongressen välkommen, så var halspartiet under hakan, så uppsvällt, att man såg ur som en av Albert Engströms karikerade grosshandlare.

Efteråt fick jag veta, att många av mina bekantingar tyckte, att jag blivit betänkligt tjock under hakan, men av finkänslighet, så sa dom ingenting till mig.

Mer för mig var det ju enbart bra, att giftet inte hade den farliga verkan, som den kunnat ha, och att halspartiet under hakan återtog sitt normala utseende.

Den 11 mars 1946 anordnade esperantoklubben i Uddevalla ett slädparti med facklor utåt Herrestad. Efteråt hölls ett möte i Folkets Hus ABF-sal, där tjecken Josef Vitek höll ett föredrag om Tjeckoslovakien i krig och fred?

Esperanto i Sveriges Magasin

Fredagen den 24 september 1976 ringde TV i Göteborg och frågade, om jag hade lust att vara med och intervjuas om Esperanto i Sveriges Magasin måndagen den 27 september kl 18.30 med repetition kl 17. Jag skulle intervjuas av Lars-Gunnar Björklund tillsammans med fru Märta Andreasson från Hisings-Backa.

Jag tackade ja, och på måndagen vid 15-tiden körde Janne mig till Radiohuset vid

Delsjövägen i Göteborg. Det regnade och blåste kraftigt.

Vi mottogs av en värdinna, som tog hand om oss och förde oss till andra våningen och den studio, där vi skulle framträda. Vi bjöds på en kopp kaffe och sminkades och pudrades, varefter Lars-Gunnar Björklund kom och pratade med Märta och mig om Esperanto och den beramade intervjun.

I Sveriges Magasin deltog denna kväll en orkester, sångaren Jan Sparring och vi, Märtha Andréasson och jag.

När vår tur kom i programmet, satte Björklund igång med att intervjua, och det gick alldeles utmärkt. Vi blev i tillfälle att i olika avseenden framhålla Esperanto och dess uppbyggnad, spridning och betydelse.

Mitt framträdande i TV blev en succès, vågar jag säga. Esperanto fick chansen att tränga in i hemmen över hela vårt land. En liknande reklam har språket hittills knappast fått tidigare, för Sveriges Magasin är en programpunkt med toppen beträffande antalet tittare och lyssnare.

Både denna kväll och på tisdagen gjorde sig folk påminna och berömde framträdandet. Svenska Esperanto-Förbundets ordförande Jan Strönne ringde och gratulerade från Malmö, Erik och Ruth Carlén i Hällabrottet och en mängd både bekanta och obekanta ringde upp och skrev.

Jag passade i Studion på att bland de medverkande dela ut Esperanto-nyckeln.

ESPERANTO I PRAKTIKEN

Ett sjösättningstal

Det är tradition, att Uddevalla vid sjösättningar på Varvet genom fullmäktiges ordförande överlämnar ett bordsstandar med stadens vapen.

Den 23 januari 1969 sjösattes en 15.000-tonnare för Kubas räkning, och närvarande

var bl.a. Kubas ambassadör i Stockholm, vars hustru döpte fartyget till Victoria de Giron.

Till den efterföljande lunchen å Hotell Carlia samlades 25-talet representanter för varvsstyrelsen, försäkringsfolk och andra eminenta personer.

Språket vid sådana här evenemang är engelska.

När nu standaret skulle överlämnas, så överraskade jag sällskapet med att hålla mitt tal på Esperanto, övertygad om, att kubanerna, som är spanskalande, skulle förstå mig. Jag påpekade, att såväl spanskan som Esperanto är grundade på latinet. Ambassadören som själv ej kunde engelska utan talade med tolk, uppskattade liksom övriga gäster talet och uttryckte sin glädje över, att de förstått, vad jag sagt, och jag fick besvara många många frågor om Esperanto.

Det var säkert första gången i Esperantos historia, som språket kommit till användning vid sjösättningen av ett nytt fartyg.

Bulgarisk ambassadör talar Esperanto

Det var så, att bulgariska staten köpt ett fartyg av Reuters rederi i Helsingborg, och detsamma genomgick en större reparation och uppsnyggning på Uddevalla-Varvet.

Då den var klar inbjöds landshövding Nyström som representant för varvsstyrelsen och jag som överlämnare av bordsstandaret till en lunch ombord.

Reuters representant höll ett tal på franska, landshövdingen talade på engelska, och vid cock-tailen kom jag i samspråk med ambassadören Georg Dimitri om fartyget, som fått namn efter en framstående bulgarisk författare, som jag genom Esperanto kände till.

När han hör, att jag är esperantist, så kastar han om från en stapplande och stympad engelska till flytande Esperanto.

Vad var naturligare, än att jag vid överlämnandet av Uddevallas standar, höll mitt tal på Esperanto, som ambassadör Dimitri begrep utan tolk och för det övriga sällskapet högljutt uttalade sin glädje över att få nyttja sina kunskaper i detta geniala hjälpspråk.

Förvåningen bland gästerna var stor, och ambassadören liksom jag stod gärna till tjänst med att informera om "brodersmålet".

Det kan tilläggas, att jag ett par år senare 1963 alldeles oförhappandes på en gata i Sofia stöter samman med vännen Georg Dimitri. Han hade inte glömt sin glada upplevelse vid sjösättningen i Uddevalla. ☞

Amuza hobia

Ĉu vi memoras la skatolojn kun pentropanelo, prete miksitaĵoj kaj peniko, kaj kie la bildtemo estas indikita per numeritaj spacoj?

Vi povas fari tian mem! Elektu foton kaj skanu ĝin por la komputilo. En Word uzu la artistan funkcion por fari la bildon aspekti kiel olepentraĵo. Grandigu la bildon kaj elprintu ĝin. Metu sur malplena pentropanelo

karbopaperon kaj la elprintaĵon super ĝi. Per kraĵono sekvu la randojn de la detaloj en la bildo. Nun vi povas plenigi la rezultintajn spacojn sur la panelo per akrilfarboj laŭ propra juĝo. (Vi ne bezonas numerojn.)

Jen la rezulto de mia unua provo fari tion. La temo de la bildo estas la garaĝo en la korto kie mi infanaĝe loĝis en Stannum. /Andreas

